

Projektet

Föreningar tillsammans

Slutrapport

SYDKUSTEN
SYDKUSTENS LANDSKAPSFÖRBUND R.F.

LU^KKAN

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Svenska
kulturfonden

Projektet Föreningar tillsammans
Slutrapport
2018

Sammanställd av
Matias Österberg och Agneta Eriksson

Sydkustens landskapsförbund rf.
Medelhavsgatan 14 A
00220 Helsingfors

helsingfors@sydkusten.fi
www.sydkusten.fi

Innehåll

Inledning.....	4
Platsbaserad politik.....	4
4 Byar – upprinnelsen till Föreningar tillsammans.....	5
Sydkustens landskapsförbund.....	5
Luckan	6
Genomförande av projektet.....	7
Insamlande av information om föreningarna	7
Inaktiva föreningar	8
Svensk- och tvåspråkiga föreningar	9
Mångfalden av föreningar.....	10
Företagarföreningar	11
Gamla anor och kulturförvaltare – en stolthetsfaktor	11
Den förändrade samhällsstrukturens inverkan på föreningslivet.....	13
Åtgärder för att synliggöra agendan	13
Luckans ungdomsutredning	14
Kännetecken hos föreningar i huvudstadsregionen	15
Resultat från enkät 1	15
Mångfald	15
Åldersstruktur	16
Stad och landsbygd	16
Språk.....	17
Finansiering av verksamheten	17
Projekt	18
Vad är viktigt för föreningarna?	18
Utmaningar	19
Rekrytering av nya medlemmar	20
Hur informerar föreningarna om sin verksamhet?	21
Träffpunkter	21
Förväntningar på framtiden	22

Samarbete	23
Kontakten med lokalsamhället	25
Föreningarnas livskraftighet.....	27
Kommentarer från föreningarna.....	28
Resultat från enkät 2	31
Medborgarmöten.....	32
Medborgarmöten i Esbo och Vanda	32
Digitalisering.....	32
Sjunkande medlemsantal och föreningens syfte	32
Samarbete	34
Slutseminarium	34
Livskraftighet för föreningar, vad innebär det?	35
Samarbete	36
Demokrati och kanaler för att påverka	37
Föreningarnas webbtjänst - ett samarbete med Luckan	39
Slutsatser.....	40
Reflektioner om utmaningarna och några tendenser inom föreningsfältet.....	40
Två förhållningssätt.....	41
Rekommendationer	43
Help desk för föreningar	43
Se över strukturerna	44
Webbportal	44
Företagare	45
Lokaler och mötesplatser	45
Påverkanskanaler och demokratifrågor	45
Avslutande kommentar	45
Litteratur och bakgrundsmaterial	46

Inledning

Projektet Föreningar tillsammans genomfördes från 1 september 2016 till 30 juni 2018. Till projektets område hörde städerna Esbo, Vanda, Helsingfors och Grankulla. Projektets syfte var att utreda vilka förutsättningar det finns för att bygga ett bredare samarbete mellan föreningar i huvudstadsregionen. Syftet handlade också om att synliggöra de finlandssvenska traditionerna, kulturen och kulturidentiteten i regionen och att utveckla lokal verksamhet på svenska. Tanken var att föra en diskussion med föreningarna om hur man kan förstärka invånarnas möjlighet att vara delaktiga i planeringen av det lokala samhället enligt leaderprincipen. Projektet "Föreningar tillsammans" ämnade på det här sättet bygga ett nätverk mellan föreningar, företag, privatpersoner och städer.

Med Föreningar tillsammans utreddes hur invånarna i lokalsamhället bättre kan

- delta i och forma det lokala samhället
- utveckla idéer, både gamla och nya
- informera om sin verksamhet
- sammanställa ansökningar och förbättra möjligheterna till finansiering

I målet ingick också att upprätta samarbete mellan de svenska aktörerna och föreningarna i områdets landsbygd och med föreningar samt aktörer i urbana miljöer i huvudstadsregionen, samt att stärka samverkan mellan dessa. Även ett förstärkande av dialogen mellan lokalorganisationerna och kommunen. En viktig del av projektet var att fundera på hur invånarna blir mera delaktiga i den konkreta planeringen av lokalsamhället och hur man kan öka intresset för föreningsengagemang bland unga.

Under projektets gång har Luckan genomfört en ungdomsutredning som projektet också beaktat. I Luckans utredning finns uppgifter som stöder som kan stärka en fortsättning på de resultat Föreningar tillsammans vill uppnå.

Föreningar tillsammans finansierades av leaderföreningen EMO ry. och av Svenska kulturfonden, med målsättningen att på sikt bygga upp strukturer för att tillsammans med föreningar utveckla och berika lokalsamhället. Föreningar tillsammans genomfördes av Sydkustens landskapsförbund och Föreningen Luckan r.f. Projektet genomfördes av personal anställd på Sydkustens landskapsförbund.

Platsbaserad politik

Vi har i projektet utgått från att ett område kan definieras på social och språklig grund, inte nödvändigtvis och uteslutande som ett geografiskt område. När man pratar om lokalsamhället kan man syfta på det kulturella och sociala samhället, inte bara på kvarteret där man bor.

Peter Backa har uttryckt tanken så här: "Man ser också att platsen har såväl sociala, geografiska och administrativa gränser, men ingen av dem är ensam avgörande för platsens avgränsning. Platsen begränsas inte knivskarpt enligt en viss logik, begränsningen är resultatet av sammanvägning och bedömning" (Backa 2016).

Det här har man i andra europeiska länder utgått från då det gäller språkliga minoriteter. Projektet Föreningar tillsammans utredde vilka frågor om lokalsamhället som är högst på agendan för finlandssvenskarna i huvudstadsregionen. En förlängning på den här utredningen söktes bl.a. i frågor om vad som saknas samt hur landsbygd och stad möts idag.

4 Byar – upprinnelsen till Föreningar tillsammans

Projektet genomfördes av Sydkustens landskapsförbund r.f. (Sydkusten) och Föreningen Luckan r.f. (Luckan) Organisationerna har grundat Föreningen 4 Byar i huvudstadsregionen tillsammans med SFV-bildning (tidigare Svenska studieförbundet r.f.), Norr om stan r.f. och Södra Finlands företagarförening r.f. för att utgående från de lokala invånarnas värderingar och behov, förbättra allmänna förutsättningar som gäller bildning och kultur, företagsamhet och frivilligarbete, ungdomars och äldres informationstjänster samt stärka delaktighet och lokal demokrati genom medborgarinitiativ. 4 Byar vill främja uppgörande av projektplaner för utveckling, samt stödjer nya och hållbara alternativ för utveckling av lokala svenska behov i huvudstadsregionen, omfattande området för kommunerna Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla samt randområden till dessa. Målet är att i framtiden kunna ta lyra på EU- medel för att kunna främja initiativ som kommer svensk- och tvåspråkiga aktörerna och invånarna tillgodo.

Sydkustens landskapsförbund

Sydkustens landskapsförbund r.f. upprätthålls av 16 medlemskommuner i södra Finland från Lovisa i öster till Pargas i väster och har som syfte att främja den svenskspråkiga befolkningens allmänna och gemensamma intressen, bevaka och bereda de svenska utbildningspolitiska frågorna samt främja de svenska kultursträvandena på verksamhetsområdet. Förbundet fullföljer sitt syfte genom att ta initiativ till projekt och utredningar som gagnar invånarna på verksamhetsområdet, att verkställa olika uppgifter enligt överenskommelse med kommunerna på förbundets verksamhetsområde, att samordna internationella projekt och kontakter samt att bevaka frågor som har speciell relevans för den finlandssvenska befolkningen. Sydkusten har stabil ekonomi som grundar sig på medlemskommunernas medlemsavgifter och årliga bidrag från fonder och stiftelser.

Luckan

Luckan r.f., det finlandssvenska informations- och kulturcentret i Helsingfors, är en privat tredje sektor aktör som betjänar befolkningen i huvudstadsregionen i Finland. Luckan fungerar som ett allaktivitetscenter för regionens invånare, inflyttare och besökare. Det finlandssvenska rummet Luckan fungerar inte bara som informationspunkt och mötesplats utan bjuder också allmänheten på ett stort utbud av verksamheter på svenska, lokalt, regionalt och nationellt samt till och med över landsgränserna. Luckans verksamheter består av samhälleliga och kulturella samarbeten och strävanden, utvecklande och upprätthållande av många centrala finlandssvenska digitala tjänster samt som arbetspart i olika sociala aktiviteter och pedagogiska och / eller kulturella utvecklingsprogram.

Genomförande av projektet

Insamlande av information om föreningarna

Då målsättningen med projektet Föreningar tillsammans var att mobilisera svensk- och tvåspråkiga föreningar i Mellannyländ till gemensam aktivitet var en av de första åtgärderna att identifiera föreningarna i regionen. För att få en uppfattning om föreningslivet i huvudstadsregionen inleddes projektet med att lista svensk- och tvåspråkiga föreningar i Esbo, Vanda, Helsingfors och Grankulla. Vi lämnade bort politiska föreningar. Utgångspunkten var att endast använda kostnadsfria källor som är tillgängliga för alla och därmed uteslöt vi användningen av kostnadsbelagda föreningslistor. En avsikt var att se hur vanliga medborgare kommer i kontakt till föreningarna, de är inte alltid så tillgängliga som man skulle tro. Inledningsvis gick vi igenom städernas hemsidor för att få fram information om respektive stads föreningar. Vandas svensk- och tvåspråkiga föreningar fanns lättillgängligt listade i Vanda guiden (Vanda på svenska – Vandaguiden, 2016). I guiden fanns även inkluderat föreningarnas kontaktuppgifter. Esbo och Grankulla hade sina föreningar listade enligt kategori på städernas respektive hemsida (Esbo stad, 2017 & Grankulla stad, 2017). På Esbos hemsida kunde man klicka sig vidare till föreningarnas hemsidor för att få tag i kontaktuppgifterna, Grankulla hade kontaktuppgifterna samlade på sina egna hemsidor i samband med föreningens namn. Här kan tilläggas att städernas uppgifter om föreningarna inte var uteslutande. En del föreningar som vi hittat fanns inte på städernas hemsidor.

Föreningarna i Helsingfors var inte enkla att hitta då de inte fanns samlade på stadens hemsida. På Helsingfors stads hemsida finns en underkategori med rubriken *Förenings- och fritidsverksamhet* som dock direkt förde en vidare till ytterligare en underrubrik, *Organisations- och frivillig verksamhet* (Helsingfors stad, 2017). På den aktuella sidan fanns länkar till underkategorierna *Idrottsföreningar indelade enligt idrottsgren, ungdomsorganisationer, Patientorganisationer och föreningar* och *Koloniträdgårdsföreningarna*. Av de fyra underkategorierna fungerar endast länken till *Koloniträdgårdsföreningarna*, som i sin tur länkar en vidare till en annan hemsida. De övriga länkarna leder till sidor som informerar en om att "sidan inte hittades". Under kategorin *Organisations- och frivilligverksamhet* nämns även att information om stadsdelsföreningarna kan hittas via webbplatsen Kaupunginosat.fi som upprätthålls av Helka r.f. (Helsingfors stad, 2015). Länken till webbsidan fungerar, länken till Helka r.f. fungerar inte. Förutom att de länkar som fanns inte fungerade, fanns ingen information om övriga föreningar, så som t.ex. ungdoms- och kulturföreningar som utgör en rätt stor procent av föreningarna i de andra undersökta städerna. Man kan konstatera att informationen om svenska föreningar i Helsingfors är väldigt svårtillgänglig via stadens hemsida. Den bråkdel av föreningskategorier som staden inkluderat på hemsidan leder inte till tilläggsinformation och de flesta föreningskategorier nämns överhuvud taget inte.

För att få fram föreningar i Helsingfors, och för att komplettera listorna över föreningar i de tre andra städerna, användes digitala informationstjänsten svenskservice.fi som upprätthålls

av Luckan r.f. samt databasen Föreningsnätet som upprätthålls av Patent- och registerstyrelsen (svenskservice.fi, 2016 och Föreningsnätet, 2016). För att få fram föreningarna användes sökfunktionen på båda webbtjänsterna. Färdiga listor över föreningarna fanns inte. På svenskservice.fi kom en hel del annat irrelevant fram bland sökresultatet med t.ex. sökorden "förening Helsingfors" medan samma sökord inte gav resultat på Föreningsnätet eftersom sökordet var för brett. Föreningsnätet var svårt att använda i det här fallet och databasen kunde främst användas till att bekräfta att en viss förening, som hittats via andra kanaler, finns. Utmaningen med svenskservice.fi är att föreningar själva skall registrera sig och uppdatera sina uppgifter på tjänsten och därför är informationen och mängden föreningar begränsad. Med andra ord fanns det många föreningar som inte hittades via webbtjänsterna. Dessutom finns det ingen garanti att en förening är aktiv trots att den registrerat sig i svenskservice.fi. För att hitta ytterligare föreningar utnyttjades andra webbsökningar via Google för att försöka hitta föreningar främst i Helsingfors men även de övriga städerna. Avslutningsvis kan konstateras att uppgifter om föreningar i Helsingfors var mycket mer svårtillgängliga än i de övriga tre städerna.

Förutom att lista föreningar tittade vi även närmare på privata museer i de berörda städerna. Här utnyttjades såväl städernas hemsidor som Nylands museiguide (2017) och andra webbsökningar för att få fram vilka museer som finns. Listorna vi gjort över föreningarna är inte uteslutande, dels för att en del föreningar helt enkelt inte funnits med på städernas hemsidor eller inte hittats genom andra sökningar och dels för att en del föreningar varit ointressanta i detta projekt (t.ex. politiska föreningar är medvetet uteslutna).

Inaktiva föreningar

För att få en uppfattning om hur aktiva föreningarna är i nuläget kategoriserade vi dem som aktiva eller inaktiva. Utgående från den information som hittats om föreningarna via de källor som använts var det svårt att med säkerhet säga något om enskilda föreningars status. Men några faktorer användes för att göra indelningen: hade föreningen en hemsida och/eller en Facebook sida och när hade föreningen senast uppdaterat hemsidorna (uppdaterat information om verksamheten, uppdaterat information om föreningens styrelse samt har de aktuella händelser i verksamhetskalendern). Alla föreningars aktivitet bedömdes från fall till fall. Men generellt klassades en förening i det här fallet som inaktiv ifall de varken har en hemsida eller en Facebook sida och om inte ytterligare information förutom föreningens namn hittades genom webbsökningar. En förening ansågs också vara inaktiv ifall den hade hemsidor men inte hade uppdaterat information om verksamheten eller styrelsen på flera år. I några fall har föreningen t.o.m. skrivit ut på hemsidan att den inte är verksam för tillfället, t.ex. Esbo Skärgårds Jaktförening r.f. (Företagssidan.fi, hämtad 2017).

Uppdelningen av föreningarna på basen av aktivitet kan inte ses som absolut, speciellt då olika sorters föreningar har olika förutsättningar, resurser och kunskaper att t.ex. använda teknik

för att upprätthålla hemsidor. Med risk för att generalisera, kan en liten förening ha sämre förutsättningar att upprätthålla en hemsida än en förening som har anställd personal.

Flera av föreningarna som finns i huvudstadsregionen och som vi listat var med på listan som Patent- och registerstyrelsen (PRS) kom ut med i juli 2016 över ca 40 000 (varav uppskattningsvis ca 2000 svensk- och tvåspråkiga) föreningar i Finland som skulle strykas ur föreningsregistret eftersom de troddes vara inaktiva (Patent- och registerstyrelsen, 2016; Svenska Yle, 2016). PRS:s föreningsregisters rensning, som verkställdes i början av 2017, var en påföljd av en lagförändring i juli 2016 (Patent- och registerstyrelsen, 2017). Föreningarna som fanns med på PRS lista var inte nödvändigtvis inaktiva eller överksamma, men klassadress av myndigheterna som sådana p.g.a. att de senast uppdaterat sina registeruppgifter hos PRS för över 20 år sedan (Svenska Yle, 2016). Förutom inaktivitet kan en annan orsak till att föreningarna inte uppdaterat sina uppgifter t.ex. vara att det är en kostnadsfråga då flera föreningsregisteranmälningar är avgiftsbelagda. Det kostar exempelvis 30 euro för en förening att uppdatera uppgifterna vid byte av styrelseordförande (lite förmånligare via PRS:s e-tjänst) och 130 euro för anmälan om ändring av föreningens stadgar. Endast ändringar av postadress och anmälan om upplösning av föreningen är avgiftsfria (PRS, 2016). Därtill kan en registerförändring upplevas byråkratiskt invecklad (läsarkommentar, Svenska Yle, 2016).

Svensk- och tvåspråkiga föreningar

Ända in på början av 1800-talet var alla finländska föreningar svenskspråkiga. Det var först senare som man började grunda finskspråkiga motsvarigheter till de redan existerande svenskspråkiga föreningarna och sällskapen. I och med språkstridigheterna som rådde i landet började tvåspråkiga föreningar allt mer splittras i början av 1900-talet. Först efter vinterkriget lugnade språkstridigheterna ner sig, vilket även reflekterades i föreningslivet. Det blev allt vanligare att registrera föreningar som tvåspråkiga. (Kreander 2006, 52-54)

Listan över föreningar vi identifierat är som tidigare nämnt inte uteslutande. Målet var att identifiera svensk- och tvåspråkiga föreningar, men gränsen för hur man klassar föreningar enligt språk är inte tydlig. I de flesta fall gick vi efter hur föreningen själv identifierar sig. På föreningarnas hemsidor står det ofta utskrivet ifall det är frågan om en svenskspråkig förening eller en tvåspråkig förening. Av de som identifierar sig som tvåspråkiga och har ett tvåspråkigt namn verkar flera ändå i praktiken vara endast finskspråkiga. Den iakttagelsen är gjord på basen av att deras hemsida eller Facebook sida endast är på finska, ibland med undantaget att de har kort allmän information på svenska eller en upplysning på svenska om att deras verksamhet endast ordnas på finska (och ibland engelska). Exempelvis har flera idrottsföreningar och frivilliga brandkårer svenska namn men endast finskspråkiga hemsidor och finskspråkig verksamhet. Exempelvis handbollsföreningen IF Atlas-Helsinge r.f. i Vanda och Esbo Bollklubb r.f. i Esbo har svenska namn men ingen information på svenska medan Kilo idrottsförening i Esbo och Helsingfors fäktare har kortfattad information på svenska men

förövrigt endast finska hemsidor. Sökö Sommarö FBK VPK har trots sitt nästan helsvenska namn ingen information på svenska. Det samma gäller Kaarelan VPK/Kårböle FBK, Wanda FBK/Vantaan VPK samt Helsingin vapaaehtoinen palokunta ry/ Helsingfors frivilliga brandkår rf, trots sina tvåspråkiga namn.

Mångfalden av föreningar

Mångfalden av föreningar i Mellannyländ är stor. Vi har kategoriserat föreningarna vi hittat enligt kluster för att få en klarare bild av det heterogena föreningsfältet. Klustren, eller kategorierna, är inte uteslutande och en del föreningar kunde möjligtvis tillhöra fler än ett kluster. Att föra exakt statistik över föreningarna är svårt eftersom våra listor inte är uttömmande men för att få en bättre uppfattning om hur fördelningen av föreningar ser ut i de olika städerna samt i de olika klustren har vi gjort ett försök på basen av de föreningar vi listat.

TABELL 1

	Antal föreningar/förbund/kretsar/klubbar i			
	Esbo	Vanda	Helsingfors	Grankulla
Ungdoms-, hembygds, lantbygds- och stadsdelsföreningar	2 förbund 16 föreningar	10	17	0
Kulturföreningar	20	9	6	5
Idrotts- och gymnastikföreningar	8	3	4	8
Pensionärs- och veteranföreningar	2 föreningar 5 klubbar	3	13	1
Hjälporganisationer och handikappföreningar	8	3	13	3
Hem och skola- och föräldraföreningar	12	6	7	2
Scoutföreningar och -kårer	4	1	15	1
Marthaföreningar	2 föreningar 9 kretsar	2 föreningar 5 kretsar	1 förening 40 kretsar	1 förening
Folkhälsans lokalföreningar	4	2	5	1
Övriga föreningar	9	8	19	2

I Esbo finns det flera aktiva huvudsakligen svenskspråkiga ungdoms- och hembygdsföreningar. Esbobygdens ungdomsförbund r.f. är en takorganisation för de nio svenskspråkiga ungdomsföreningarna som finns i Esbo. I Vanda finns likaså flera aktiva ungdomsföreningar. Till Helsinge-Tusby Ungdomsförbund hör förutom ungdomsföreningarna i Vanda och Tusby även två föreningar i Norra Helsingfors samt Vanda Teaterförening. I Vanda är den svenskspråkiga befolkningen så pass liten att det på ett naturligt sätt bildas en större sammanhållning. I Helsingfors, som är störst sett till befolkningens mängd, har föreningarna större utmaningar att hitta varandra.

Företagarföreningar

Situationen med finlandssvenska företagarföreningar i regionen är knepigt. De flesta lokala företagsföreningar som finns i Mellanland verkar i praktiken vara finskspråkiga, med endast finska namn och finska hemsidor. Kauniaisten yrittäjät ry Grankulla företagare rf har ett tvåspråkigt namn men verkar endast ha finskspråkiga hemsidor. Ett exempel på en aktiv svenskspråkig företagarförening är ekonomföreningen Niord.

Ett mål med projektet var att få kontakt med företagare av olika slag. Men det var svårare än väntat bl.a. för att det inte finns (så många) specifika företagarföreningar på svenska. Däremot finns det flera enskilda företagare som också är aktiva i föreningslivet.

Gamla anor och kulturförvaltare – en stolthetsfaktor

En tydlig trend, åtminstone bland de äldre föreningarna, är att lyfta fram föreningens gamla anor och dess livslängd. Många föreningar understryker hur gamla de är och när de är grundade, vilket tyder på att man är stolta över sina gamla anor och förankringen i lokalsamhället. Är föreningen t.ex. den första eller av de första av sitt slag i Finland, lyfts det fram bl.a. på dess hemsida.

”Amatörfotografklubben i Helsingfors rf, mera känd som AFK, grundades 1889 och är sålunda Nordens äldsta aktiva fotoklubb” (Amatörfotografklubben i Helsingfors r.f., hämtad 2017).

Helsinge lantmannagille är ”en av Vandas äldsta föreningar, grundad år 1882” (Vanda Lantbruksmuseum, hämtad 2017).

Esbo hembygdsförening ”grundades år 1916 och är sålunda den äldsta hembygdsföreningen i Esbo” (Esbo hembygdsförening rf, hämtad 2017).

”HGK [Helsingfors Gymnastikklubb r.f.] är Finlands äldsta gymnastikklubb, grundad 1875, en aktiv och modern klubb, rik på traditioner” (Helsingfors Gymnastikklubb r.f. HGK, hämtad 2017).

”Gymnastikföreningen i Helsingfors r.f. är en finlandssvensk gymnastikförening med långa anor - den är Finlands näst äldsta gymnastikförening grundad redan år 1876” (Gymnastikföreningen i Helsingfors, hämtad 2017).

”Noux Marthakrets som grundats år 1912 är den äldsta av kretsarna inom Esbo Marthaförening” (Esbo Marthaförening r.f., hämtad 2017).

[Handelsgillet i Helsingfors r.f.] grundades år 1857 för att utbilda handelsbiträden. Idag är Gillet landets äldsta herrklubb med en mångfasetterad verksamhet” (Handelsgillet i Helsingfors r.f., hämtad 2017).

”FFF [Finland förlagsförening] är den äldsta intresseorganisationen inom Finlands näringsliv. Den grundades år 1858” (Finlands förlagsförening, hämtad 2017).

”Helsingfors Fäktare eller HFM, som vi brukar kalla oss, är Finlands äldsta fäktförening” (Helsingfors Fäktare, hämtad 2017).

Att vara den enda föreningen av sitt slag i området lyfts också fram. Ett exempel är Esbo Navigatörer som på sin hemsida skriver att föreningen ”är den enda svenska navigationsföreningen i Esbo” (Esbo Navigatörer r.f., hämtad 2017).

Flera föreningar anser även att de förvaltar ett kulturarv och lyfter fram deras inverkan på den lokala och finlandssvenska kulturen. Haga Ungdomsförening r.f. poängterar på sin hemsida både föreningens ålder och dess förankring till den finlandssvenska kulturen och kulturtraditionerna: ”Föreningen grundades år 1906 och arbetar för att befrämja den finlandssvenska kulturen och bevara gamla kulturtraditioner” (Haga Ungdomsförening r.f, hämtad 2017). Ett annat exempel är Svensk förening i Åggelby r.f. På sin hemsida skriver föreningen att ”vi vill samla personer som önskar vårda och utveckla den svenskspråkiga kulturen i Åggelby med omnejd och arrangera trivsamma träffar” (hämtad 2017).

Den förändrade samhällsstrukturens inverkan på föreningslivet

”Flera byaföreningar har blivit onödiga eftersom samhällsstrukturen har ändrats. Folk har annorlunda slags jobb i dag än förr och allt fler bor i städer”, enligt Jouko Koitto, gruppchef på Patent- och registerstyrelsen (PRS) (Svenska Yle, 2016). Allt fler av de som flyttar till och bosätter sig i städer gör det p.g.a. arbetstillgänglighet och kanske därför inte känner lika starkt för området där de bor, så som man gjorde förr. Därmed blir både sammanhållningen svagare och samhällsengagemanget för boningsområdet mindre. I statsmiljö fungerar mycket på ett annat sätt än på landsbygden, vilket framkom i enkäten. På landsbygden är talkoandan och gemenskapen större medan utbudet ofta är större i städerna.

Äldre föreningar har från början haft en annan karaktär än dagens nyare föreningar. Traditionell föreningsverksamhet på landsbygden har på många ställen inte samma funktion idag som tidigare. Förr hade man andra behov och många föreningar bidrog med stödverksamhet för bygden. Ett exempel är den frivilliga brandkåren med dess verksamhet. FBK har genom tiden funnits till för att stöda närsamhället och rent praktiskt stått till förfogande i samhället.

De frivilliga brandkårerna har lång historia i Finland och var de första medborgargrundade föreningarna i vårt land. Förutom den mer kända verksamheten ordnade FBK även kulturverksamhet så som körer och teaterklubbar, samt idrottsverksamhet och grundade även lånebibliotek. (Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland, 2016). I dag är brandkåren uppbyggd på ett annat sätt och FBK är på vissa områden, speciellt i städerna, inte lika samhällsviktiga som förr. Ändå finns ideologin om FBK:s samhällsengagemang och -nytta starkt kvar på sina håll. På landsbygden är FBK viktiga ännu idag, då de centraliserade brandkårsverksamheterna inte alla gånger är lika lättillgängliga.

Intensiteten i engagemanget förefaller att vara mera dämpat i en urban miljö i snabb förändring. Invånarna har inte samma förankring som på landsbygden. Här finns också en generationsskillnad. Den yngre generationens deltagande är kanske mera instrumentellt, man deltar för att uppnå en viss målsättning, men känner inte samma behov av att upprätthålla strukturer som förlorat sin betydelse då väl denna målsättning är uppfylld. Den här ”ad hoc” typen av verksamhet är mera tilltalande och kan lika bra uppfylla det syfte man är intresserad av.

Åtgärder för att synliggöra agendan

För att få syn på föreningarnas tankar om vad som är viktigt och för att höra föreningarnas version och deras uttryck ordnades medborgarmöten vid fyra olika tillfällen. Det ordnades tre möten med en mera lokal betoning: på Lagstads hembygdsgård (27.9.2017), på Vanda lantbruksmuseum (13.11.2017) och på Vikingaborg i Esbo (9.4.2018). Ett större

sammanfattande seminarium ordnades 6.6.2018 på G18 i Helsingfors. Dessa möten, med en deliberativ demokratisk utgångspunkt, fungerade som en språngbräda för att ta fram synpunkter på föreningslivet i huvudstadsregionen, för att diskutera tankar om samarbete och om åtgärder för ett livskraftigt och välmående lokalsamhälle. Ambitionen var att genom medborgarmötena hitta tankar om hur man kan skapa förutsättningar för nya verksamheter och idéer. Framförallt hur det här kan ske genom att koordinera samarbetet mellan invånare, föreningar, lokala organisationer, kommunerna och företagare.

En annan åtgärd var givetvis de enkäter som vi skickade ut till föreningarna. Ytterligare åtgärder för det här syftet var de djupintervjuer som gjordes med Katja Salojärvi och Mari Pennanen. I projektet ingick även att kontakta leaderföreningarna i närregionen. Det fördes djupsamtal med Gunilla Wasström, verksamhetsledare på Pomoväst, för att få större insikt i hur en leaderförening byggts upp och verkar och för hur ett eventuellt kommande samarbete kan se ut. Föreningen 4 Byar har fungerat som referensgrupp i projektet.

Luckans ungdomsutredning

Förutom medborgarmöten, enkäter och intervjuer har vi också använt oss av den ungdomsutredning som Luckan gjort parallellt med projektet Föreningar tillsammans. Utredningen fastslår bl.a. att det som behövs då det gäller ungdomsarbetet i Svenskfinland är

- att förbättra informationsutbytet mellan aktörer inom den svenska ungdomsverksamheten och riktat till det finska fältet
- att skapa bättre förutsättningar/skapa ett system för kontinuerlig insamling och distribution av information om aktuella behov och aktiviteter genom kontinuerligt och strukturerat samarbete
- centralt uppmärksamma/föra fram specifika svenska behov i förhållande till centrala intresseorganisationer och myndigheter (t.ex. Allians, statliga och regionala myndigheter, kompetenscenter)
- informera om och förbättra tillgången till digitala tjänsten på svenska för ungdomar och höja profilen så man når ut även till de professionella och beslutsfattare
- stödja och underlätta möjligheterna för mindre strukturer att bedriva EU-projekt genom kontinuerligt samarbete i hela Svenskfinland kunna utföra kartläggningar riktade direkt till målgruppen för ungdomsverksamhet, dvs. ungdomarna själva.
(En utredning om det finlandssvenska ungdomsarbetet 2017, Föreningen Luckan r.f.)

Kännetecknen hos föreningar i huvudstadsregionen

Projektet Föreningar tillsammans försökte ta reda på vad de finlandssvenska föreningarna i Esbo, Grankulla, Helsingfors och Vanda anser om föreningslivet. Man kan beskriva denna del av projektet som att ta fram "föreningslogiken" hos föreningarna i huvudstadsregionen, dvs. ge uttryck åt föreningarnas sätt att tänka, tycka och bete sig. (För en kort introduktion till begreppet föreningslogik, se Anderson 2018)

En åtgärd var att utforska föreningarnas uppfattningar genom enkäter och följaktligen riktades två enkäter till ansvarspersoner inom föreningarna, vi kallar dem *enkät 1* och *enkät 2*. Enkät 1 skickades ut i februari 2017, enkät 2 i mars 2018. Nedan lyfts resultat från enkäterna fram.

Resultat från enkät 1

Enkät 1 skickades ut i februari 2017. Frågorna var 42 st. till antalet och omspände ett brett ämnesområde: åldersstruktur, utmaningar, finansiering, samarbete, förhållandet till lokalsamhället m.m. Enkäten skickades till omkring 250 föreningar i huvudstadsregionen och den besvarades av 56 föreningar. Ser man på svarsprocenten är den förhållandevis låg, och enkätsvaren ger därför inte underlag för långtgående slutsatser. Däremot är svaren intressanta i sig och kan med fog användas för att lyfta upp vissa tendenser, värderingar och tänkesätt som åtminstone i någon grad förekommer inom föreningsfältet. Det kan finnas olika skäl som gjort att man inte svarat på enkäten, t.ex. att man upplever att man inte kan tala för hela föreningen, att det här inte är viktigt eller att det tar för lång tid. Det här behöver i och för sig inte betyda att föreningen är passiv. Tillsammans med de föreningar som har svarat har projektet kunnat föra en positiv dialog. Flera föreningsaktiva har också flitigt deltagit med informationsutbyte och kommit med idéer och material också efter våra medborgarmöten.

Mångfald

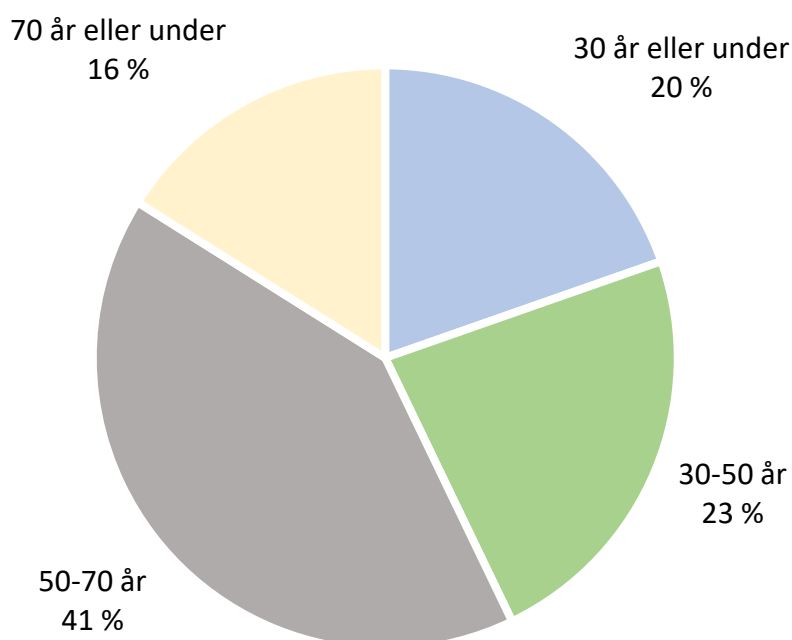
De svar som enkät 1 gett visar på en mångfald av föreningar i de berörda kommunerna. Det finns många olika typer av föreningar som verkar i området och man kan skönja en rik och mångsidig verksamhet. Bland föreningar som svarade på enkäten fanns kulturföreningar, scoutföreningar, ungdomsföreningar, idrottsföreningar, pensionärsföreningar, landsbygds-, hembygds- eller stadsdelsföreningar, Marthaföreningar eller kretsar, Folkhälsans lokalföreningar, föräldraförening, hjälporganisationer eller handikappföreningar. Dessutom uppgav flera av de svarande att deras förening inte passar in i någon av föreningstyperna ovan och de fick då själva klarlägga vilken typ av förening de företrädde. Också då det gäller medlemsantalet syns en stor mångfald. Den minsta föreningen som svarade på enkäten hade fyra medlemmar, medan den största hade 3 800 medlemmar.

Åldersstruktur

Enkät 1 ställde följande fråga om åldersstruktur: *Hur ser åldersstrukturen ut i föreningen? Medelåldern bland aktiva medlemmar (uppskattningsvis)*. Fyra alternativ var färdigt angivna: 1) 30 år eller under, 2) 30-50 år, 3) 50-70 år, 4) 70 år eller över. Av de svarande föreningarna har 20 % en medelålder på 30 år eller under, 23 % en medelålder mellan 30 och 50 år, 41 % en medelålder på 50-70 år och 16 % en medelålder på 70 år eller över. (Se figur 1)

Frågan fångar inte i absolut mening åldersstrukturen, svaren är subjektiva uppskattningar från de som svarat på enkäten, och åldersgrupperna är en mycket grov indelning. Men den ger en antydning om hurudan åldersstrukturen är i föreningarna i huvudstadsregionen

FIGUR 1. HUR SER ÅLDERSSTRUKTUREN UT I FÖRENINGEN?
MEDELÅLDERN BLAND AKTIVA MEDLEMMAR (UPPSKATTNINGSVIS)

Det var väntat att den uppskattade medelåldern skulle vara relativt hög. En orsak till att en stor andel (20 % motsvarar 11 respondenter) ändå uppskattat medelåldern till under 30 år är att åtta av de föreningar som svarat på enkäten representerar scoutföreningar som ofta har många unga medlemmar.

Stad och landsbygd

I huvudstadsregionen finns ännu kvar en relativt omfattande landsbygd. 67 % av föreningarna fungerar i urban miljö, endast 3 % i landsbygdsmiljö. 30 % funderar i både stads- och

landsbygdsmiljö. 58 % anser att det finns en skillnad i hur man verkar i de två olika typerna av miljöer. Flera fria kommentarer samlades in av respondenterna. Bland de som märker en skillnad omtalades i enkäten bl.a. att det finns en bättre talkoanda på landsbygden, mer personliga kontakter och bättre sammanhållning. En negativ aspekt med landsbygdsmiljön är att avstånden är längre och att tillgängligheten minskar. I stadsmiljö finns ett större utbud vilket respondenterna upplever att leder till större konkurrens och mer stress för föreningarna. I staden är man också mer anonym och har svårare att skapa kontakter.

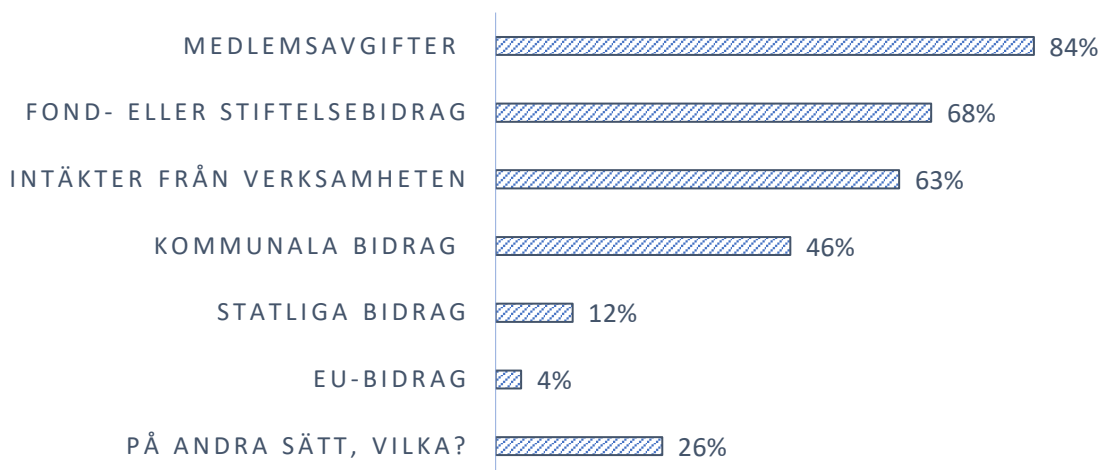
Språk

89 % av föreningarna anser sig vara svenskspråkiga medan de övriga identifierar sig som en två- eller flerspråkig förening. En del av de två- eller flerspråkiga föreningarna har verksamhet på flera språk, andra ger ut den viktigaste informationen på svenska eller ordnar något svenskt program bland den för övrigt finska verksamheten.

Finansiering av verksamheten

Den kontinuerliga verksamheten finansieras bland de svarande föreningarna på följande sätt:

FIGUR 2. HUR FINANSIERAS VERKSAMHETEN?

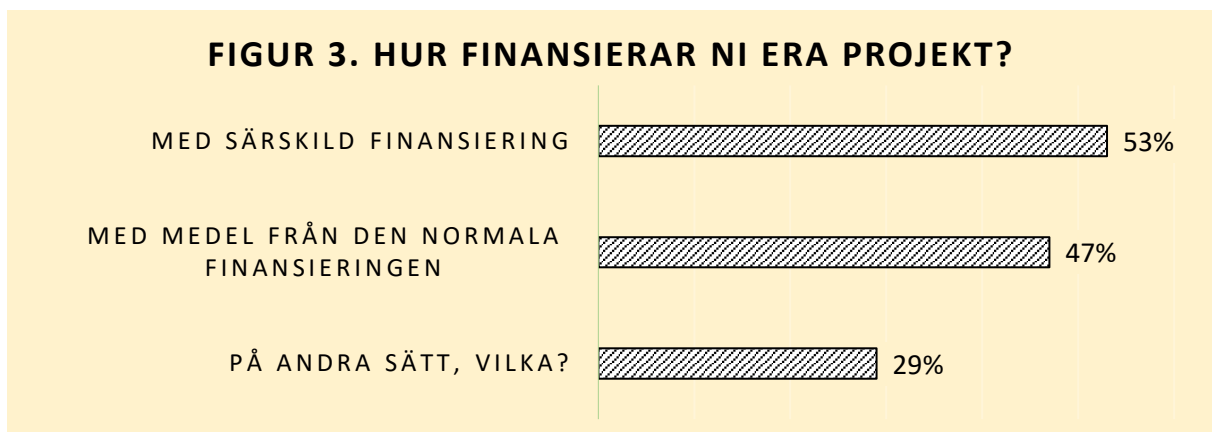
Majoriteten av föreningarna finansierar sin verksamhet genom medlemsavgifter. Också intäkter från verksamhet samt fond- och stiftelsebidrag är viktiga inkomstkällor. Omkring hälften av föreningarna får kommunala bidrag, medan 12 % får bidrag från staten. Endast ett fåtal finansierar sin verksamhet med EU-bidrag. Andra finansieringskällor som nämns är bl.a. hyresintäkter, medelinsamlingar samt privata donationer. Talkoarbeta nämndes också som ett sätt att understöda verksamheten.

Projekt

68 % av föreningarna har någon typ av projekt i sin verksamhet, 32 % uppgav att de inte har projekt i sin verksamhet.

	Ja	Nej
INGÅR DET I ER VERKSAMHET ATT HA PROJEKT?	68 %	32 %

Projektet finansieras på följande sätt:

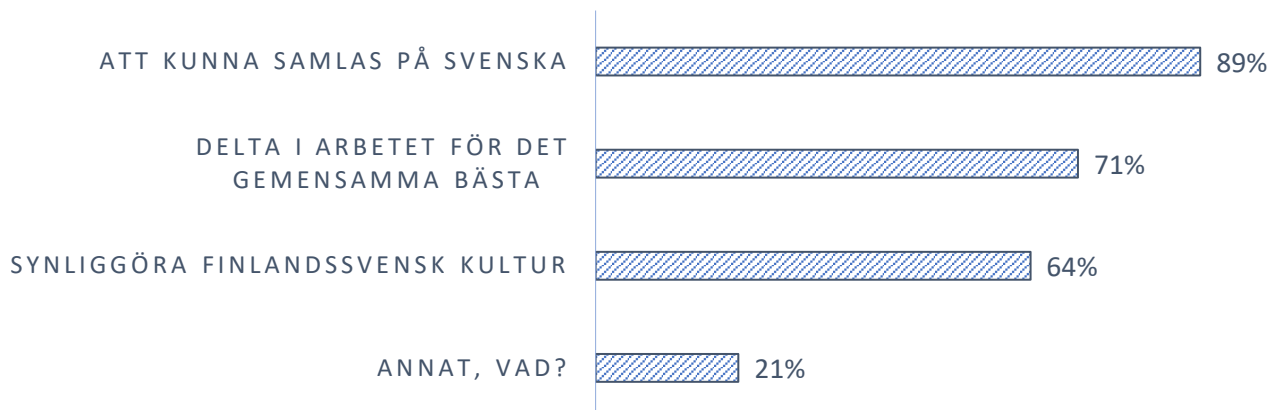

Bland svaren "på andra sätt, vilka?" märktes bl.a. frivillig verksamhet, workshops som betalas av deltagarna, understöd från stiftelser och fonder, frivillig insamling från medlemmar och enskilda avgifter.

Vad är viktigt för föreningarna?

Då vi frågade om vilka frågor som föreningarna anser som viktiga för finlandssvenskarna i regionen var de flesta föreningar inne på en den språkliga aspekten. Också arbetet för ett gemensamt mål och kulturella aspekter visade sig vara centrala. 89 % av föreningarna ansåg "att kunna samlas på svenska" som en viktig aspekt för föreningslivet i huvudstadsregionen. 71 % tyckte att det är viktigt att "delta i arbetet för det gemensamma bästa", medan 64 % såg det som viktigt att "synliggöra finlandssvensk kultur". (se figur 4)

FIGUR 4.
VILKA FRÅGOR UPPLEVER DU SOM FÖRENINGSAKTIV ATT ÄR VIKTIGA FÖR FINLANDSSVENSKARNA I HUVUDSTADSREGIONEN?

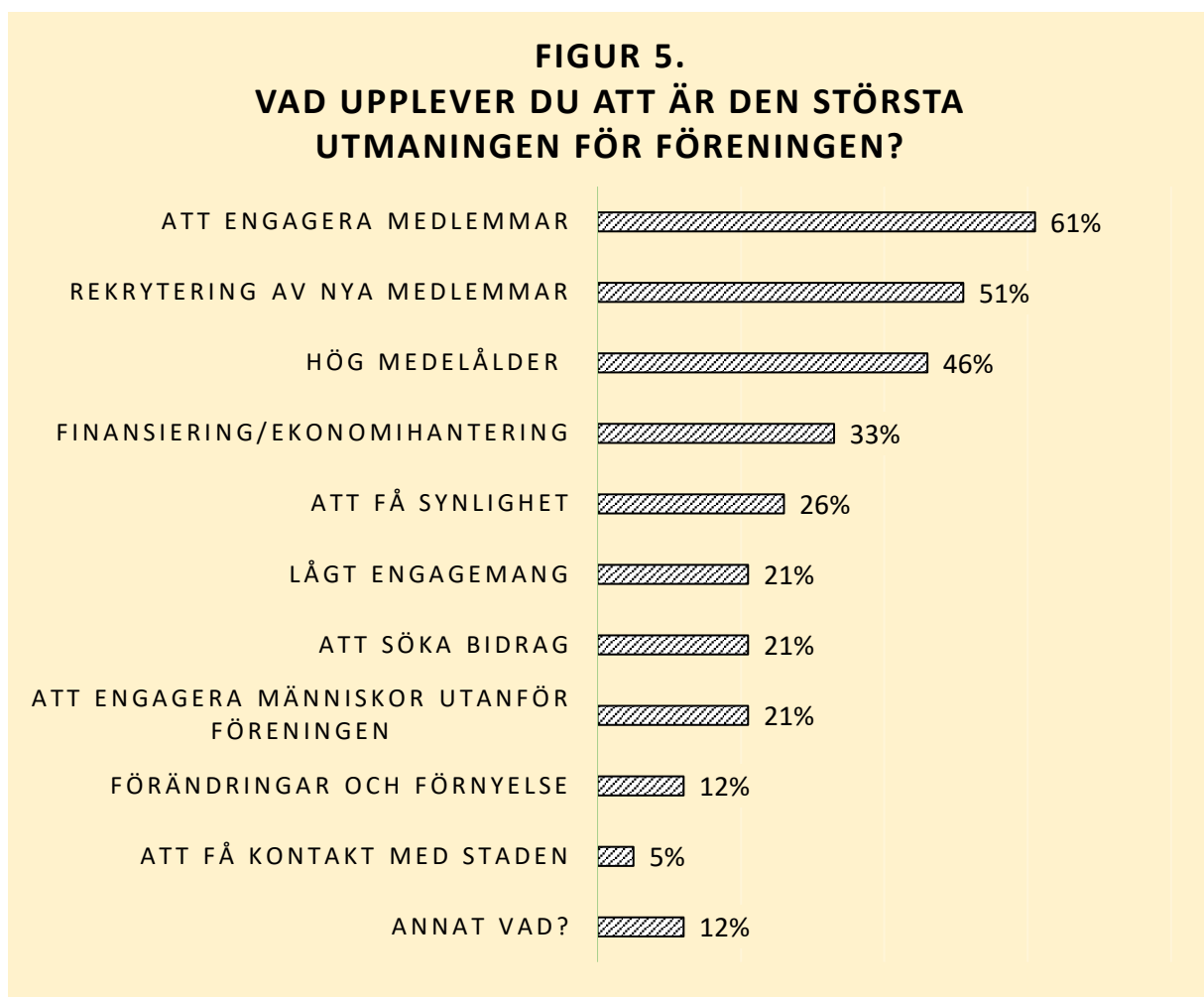
Andra frågor som de föreningsaktiva upplevde som viktiga, var att informera om historien i bygden, att det finns svenska rum med bra och konkurrenskraftig verksamhet, samhörigheten i den egna åldersgruppen, att hitta sätt att engagera unga i föreningslivet, samarbeta med andra kulturer, träffa nya bekantskaper, vara proaktiv och tänka i större banor, mm.

På frågan *Motsvarar föreningens ursprungliga syfte, föreningens verksamhet idag?* svarade 89 % ja och 11 % nej. De flesta är alltså av den åsikten att det ursprungliga syftet uppfylls ännu idag.

Utmaningar

Föreningslivet står inför många utmaningar. Svaren från enkät 1 bekräftar att de största utmaningarna är förknippade med föreningarnas medlemmar. (se figur 5) Hela 80 % av respondenterna anser att deras förening skulle behöva nya medlemmar. På frågan om vad man upplever att är den största utmaningen för föreningen är det framförallt följande tre alternativ som är frekventa: Att engagera medlemmar, att rekrytera nya samt att de existerande medlemmarna har hög ålder. Dessa tre svar upplevdes av majoriteten av de svarande som de största utmaningarna. En respondent skriver att utmaningen består i "att engagera personer i "rusningsåldern" så att de känner att de får ut något av medlemskapet". En tredjedel upplever att ekonomihanteringen och att få finansiering är en utmaning och en femtedel anser att det är en ansats att söka bidrag. Att förnya sin förening upplevs inte som särskilt utmanande (man kan komma ihåg att 89 % upplever att föreningens ursprungliga syfte motsvarar föreningens verksamhet idag), inte heller att få kontakt med staden. Att få kontakt med staden, eller att upprätthålla en meningsfull dialog med staden, har många föreningar

ändå upplevt vara svårt. Det här har kommit fram i våra diskussionstillfällen med föreningarna. Andra utmaningar som nämns är bl.a. marknadsföring, utrymmes brist, långsiktig finansiering och trafikförbindelser (främst i Vanda).

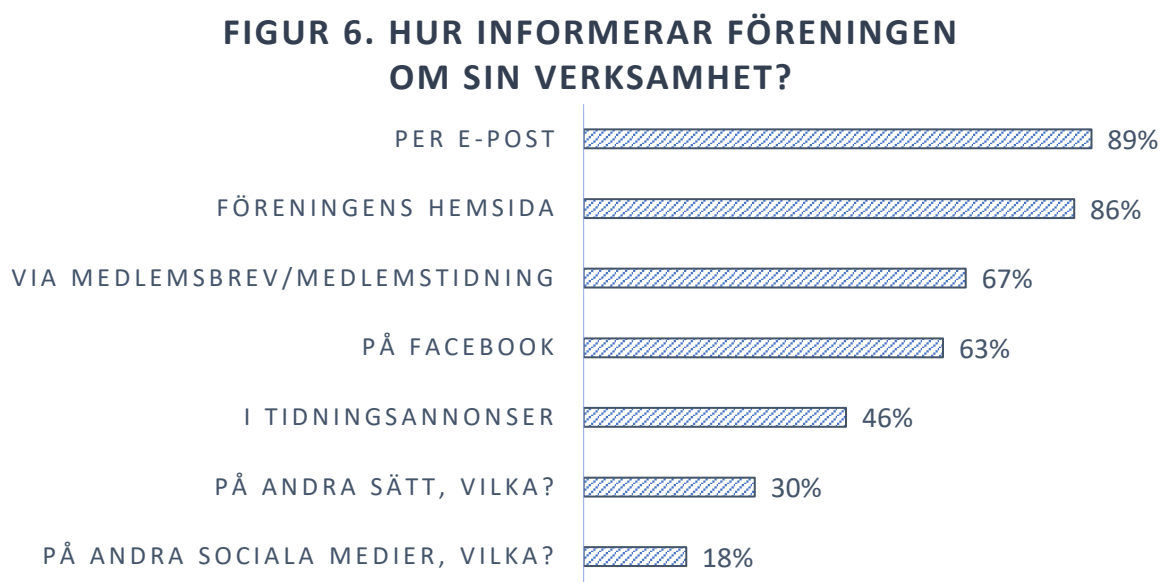

Rekrytering av nya medlemmar

För att försöka rekrytera nya medlemmar har föreningarna använt olika metoder. Ett flertal (70 %) har försökt rekrytera via familj, vänner och bekanta. Över hälften (63 %) har satsat på rekrytering via föreningens hemsida och sociala medier. En femtedel har satsat på annonser eller via tidningar. Endast 7 % uppger att de inte har försökt rekrytera nya medlemmar.

Hur informerar föreningarna om sin verksamhet?

Föreningarna informerar om sin verksamhet på följande sätt (respondenterna hade möjlighet att välja flera svarsalternativ):

Kommunikationen sker idag i huvudsak via olika digitala medier. E-post och föreningens hemsida är de klart viktigaste kommunikationsmedlen. Vi har i frågan inte förtydligat om medlemsbrev/medlemstidning gäller en fysisk utskrift eller en text i digitalt format, i diskussioner med föreningarna har det ändå framkommit att bådadera förekommer och att den digitala versionen allt mer ersätter tryckta eller utskrivna brev och tidningar. Hälften av de som svarat "på andra sätt" använder Instagram som informationskanal. Andra exempel är infoblad och tidningars evenemangsidor/-kalendrar.

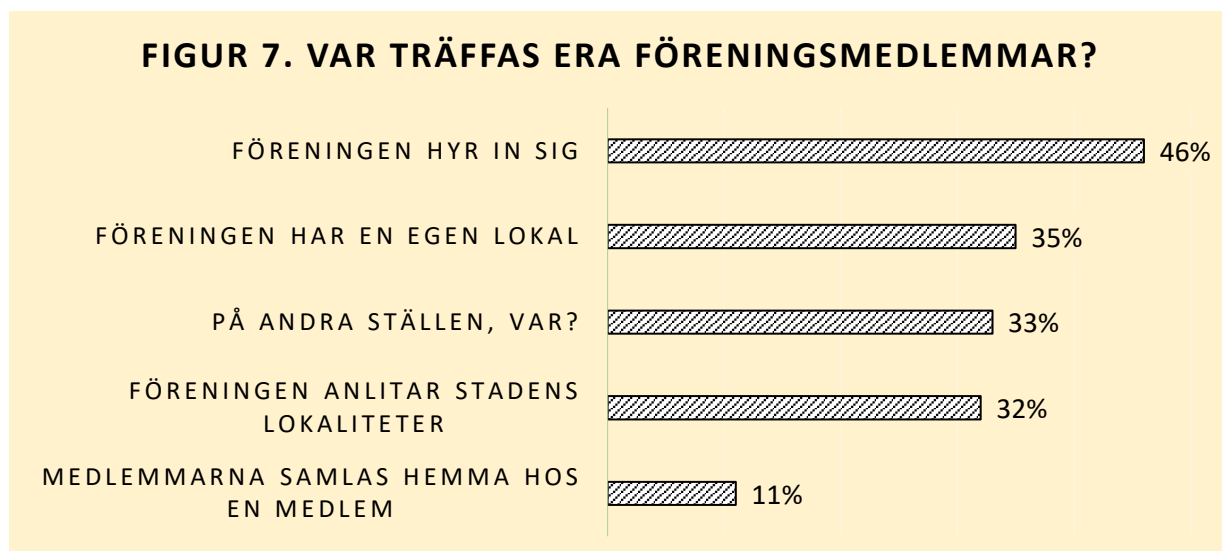
De flesta av föreningarna når ut till andra än medlemmarna.

	Ja	Nej
NÅR FÖRENINGARNA UT TILL ANDRA ÄN MEDLEMMARNA?	82 %	18 %

Träffpunkter

Under projektets gång har frågan om föreningarnas träffpunkter lyfts upp flera gånger. Å ena sidan har somliga föreningar poängterat att det är svårt för dem att hitta en ändamålsenlig lokal att samlas i. Å andra sidan är det för en del föreningar utmanande att upprätthålla den lokal man äger, och det kan i vissa fall vara svårt att hitta verksamhetsformer som använder föreningslokalen fullt ut.

Föreningarna samlas på många olika sorters ställen. Föreningar kan hyra in sig (46 %), ha en egen lokal (35 %), anlita stadens lokaler (32 %), träffas hemma hos föreningsmedlemmar (11 %) eller samlas på andra ställen. Listan på "andra ställen" innehåller en stor variation: bl.a. den lokala skolan, utflykter, ute på stan och andra föreningslokaler har nämnts som alternativ. (se figur 7)

Förväntningar på framtiden

Då det gäller föreningens förväntningar på framtiden ställdes frågan om man tror verksamheten skulle växa med en bredare finansiering. 42 % svarade JA på frågan, medan 58 % svarade NEJ.

	Ja	Nej
TROR DU ATT ER VERKSAMHET SKULLE VÄXA IFALL FÖRENINGEN/ ORGANISATIONEN SKULLE HA EN BREDARE FINANSIERING?	42 %	58 %

Frågan kan och ska problematiseras något, men den ger också en vink om hur föreningsfältet tänker om framtiden. Begreppet växa kan tolkas på olika sätt, talar man om medlemmar, om evenemang, om ekonomi eller något annat? Det har, liksom i enkätens övriga frågor, varit upp till respondenten att tolka frågan fritt för att ge ett passande svar. De som svarade JA på frågan kunde också ge exempel på hur de tänker sig att föreningen kan växa (och det visar på att frågan tolkats i bred mening):

Exempel på hur föreningen kunde växa:

- Om det skulle finnas mera pengar skulle man kunna göra så mycket mer. Idéer finns men pengarna fattas.
- Fastanställd personal i stället för snuttjobb
- Kan bygga ny byggnad
- Vi kunde utöka antalet evenemang
- Skulle möjliggöra en bredare kursverksamhet
- Vi skulle kunna locka även ungdomar med i verksamheten
- Hobbyn skulle bli attraktivare, dock har vi ledarbrist vilket gör att en alltför snabb tillväxt skulle vara dåligt för föreningen i helhet
- Möjlighet att göra flera saker och utvidga det vi gör redan nu

Ett sätt att tolka frågan är att tänka att den handlar om i vilken mån man tror på förändring, och ytterligare, i vilken mån man ser möjligheter för framtida verksamhet och föreningsliv.

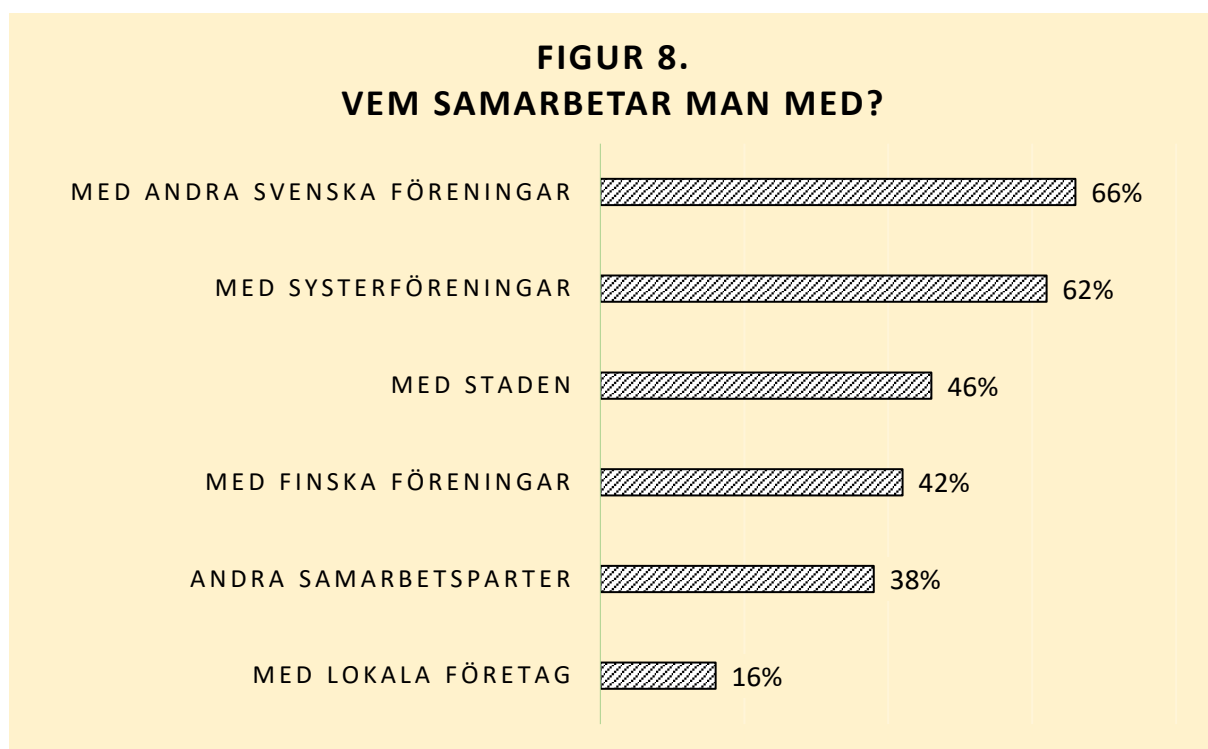
Samarbete

En av projektets ansatser har varit att utreda möjligheterna, intresset och utblicken för ett djupare samarbete mellan föreningarna i huvudstadsregionen. Under arbetets gång har det visat sig att många föreningar redan har ett brett samarbete, både med föreningar, kommun och andra, men det har också visat sig att många föreningar är nyfikna på ett mera ingående samarbete och att de emellanåt upplever att samarbetet är sporadiskt och ibland föga koordinerat. Frågan om samarbete definierade inte entydigt vad som avses med samarbete, det lämnades till den svarande att subjektivt bedöma. Det kan i många fall uppfattas att man har ett samarbete då man har en kontakt med en annan förening, men det här är inte nödvändigtvis ett samarbete som gäller verksamheten.

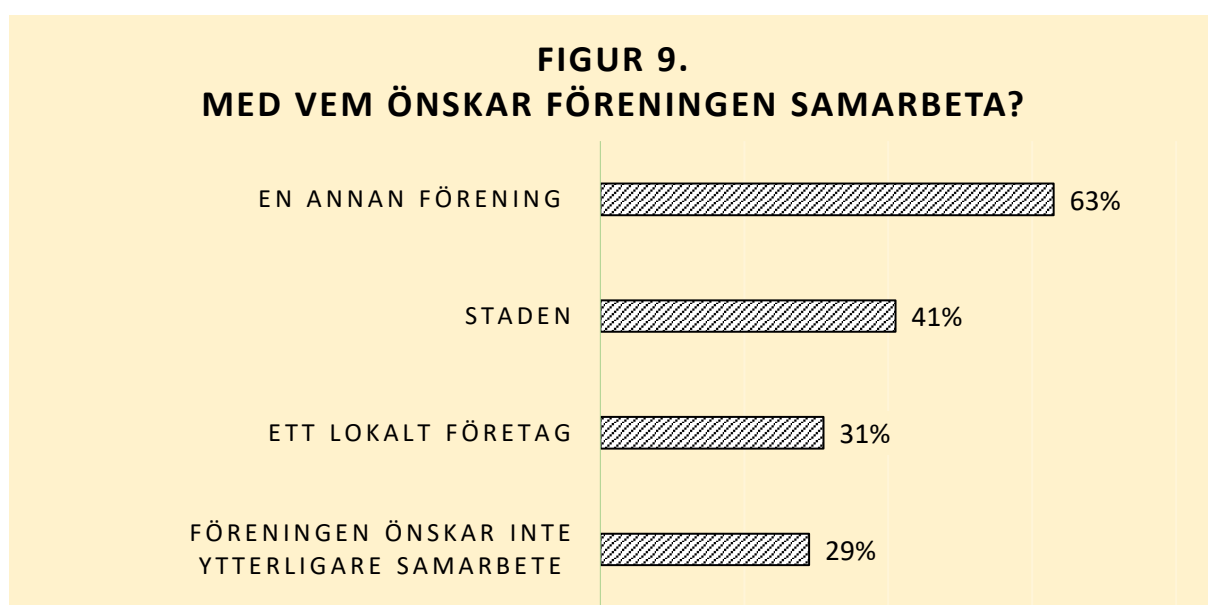
Enkät 1 ställde frågan om föreningarna samarbetar med andra föreningar och representanter på orten. Det visade sig att de flesta (89 %) har någon form av samarbete:

	Ja	Nej
HAR FÖRENINGEN SAMARBETE MED ANDRA FÖRENINGAR OCH REPRESENTANTER PÅ ORTEN ELLER I REGIONEN?	89 %	11 %

Föreningarna samarbetar med andra svenska föreningar (66 %), med systerföreningar (62 %), med staden (46 %), med finska föreningar (42 %), med andra samarbetsparter (38 %) och med lokala företag (16 %). (se figur 8)

Också en fråga om önskat samarbete ställdes. 63 % önskar samarbeta med en annan förening, 41 % med staden och 31 % med ett lokalt företag. 29 % ansåg att man inte önskar ytterligare samarbete, flertalet med motiveringen att man inte känner behov av att samarbeta mera. (se figur 9)

En stor del av föreningarna upplever även att de förvaltar ett kulturarv.

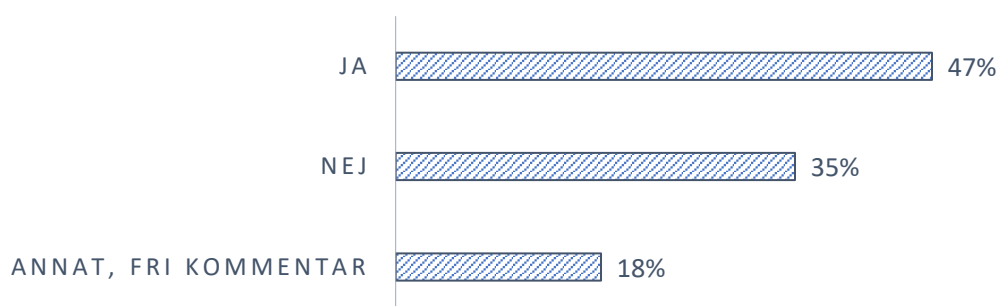
	Ja	Nej
UPPLEVER DU ATT DIN FÖRENING FÖRVALTAR ETT KULTURARV?	84 %	16 %

Att man förvaltar ett arv behöver inte betyda stagnation för föreningen, man kan tvärtom använda arvet som ett stöd för att odla och förstärka föreningens verksamhet i samtiden.

Kontakten med lokalsamhället

Lokalsamhället, löst definierat som det område som utmärks av en närhet och gruppsammanhållning, och föreningarnas position i förhållande till det, är något som Föreningar tillsammans intresserat sig för. Av föreningarna som svarade på enkät 1 upplevde 47 % att de har kanaler för att påverka lokalsamhället, 35 % att de inte har det, medan 18 % med olika argument lyfte fram svårigheten att entydigt svara ja eller nej på frågan. (se figur 10)

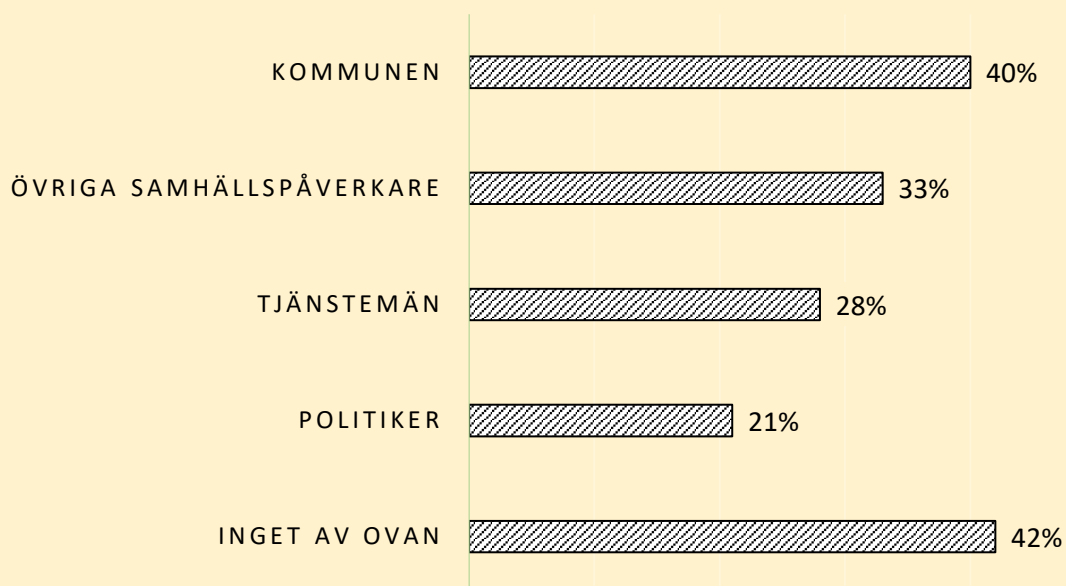
FIGUR 10. UPPLEVER DU ATT FÖRENINGEN HAR KANALER FÖR ATT PÅVERKA LOKALSAMHÄLLET?

Av de svar som gäller "annat, fri kommentar" kan man lyfta fram kommentarer som "att det ofta är de redan frälsta som lyssnar", "vissa, men otillräckliga kanaler finns", "ja, men föreningarnas roll kunde också vara starkare" och "vi känner att detta är både och, det är inte alltid vi blir uppmärksammade för våra behov [...]", men också att man inte känner behov av att påverka lokalsamhället.

Kontakten till politiska och kommunala aktörer är ganska brett förekommande men inte en självklarhet bland föreningar. I enkät 1 svarade 42 % att föreningen inte har regelbunden kontakt med varken kommun, politiker, tjänstemän och övriga samhällspåverkare. Bland de föreningar som har kontakt med någon av ovanstående är kommunen den vanligaste kontakten (40 %), efterföljt av övriga samhällspåverkare (33 %), tjänstemän (28 %) och politiker (21 %). (se figur 11)

FIGUR 11. HAR DU (GENOM FÖRENINGEN) REGELBUNDEN KONTAKT MED:

Knappt två tredjedelar av föreningarna anser att det finns ett behov av att påverka mera.

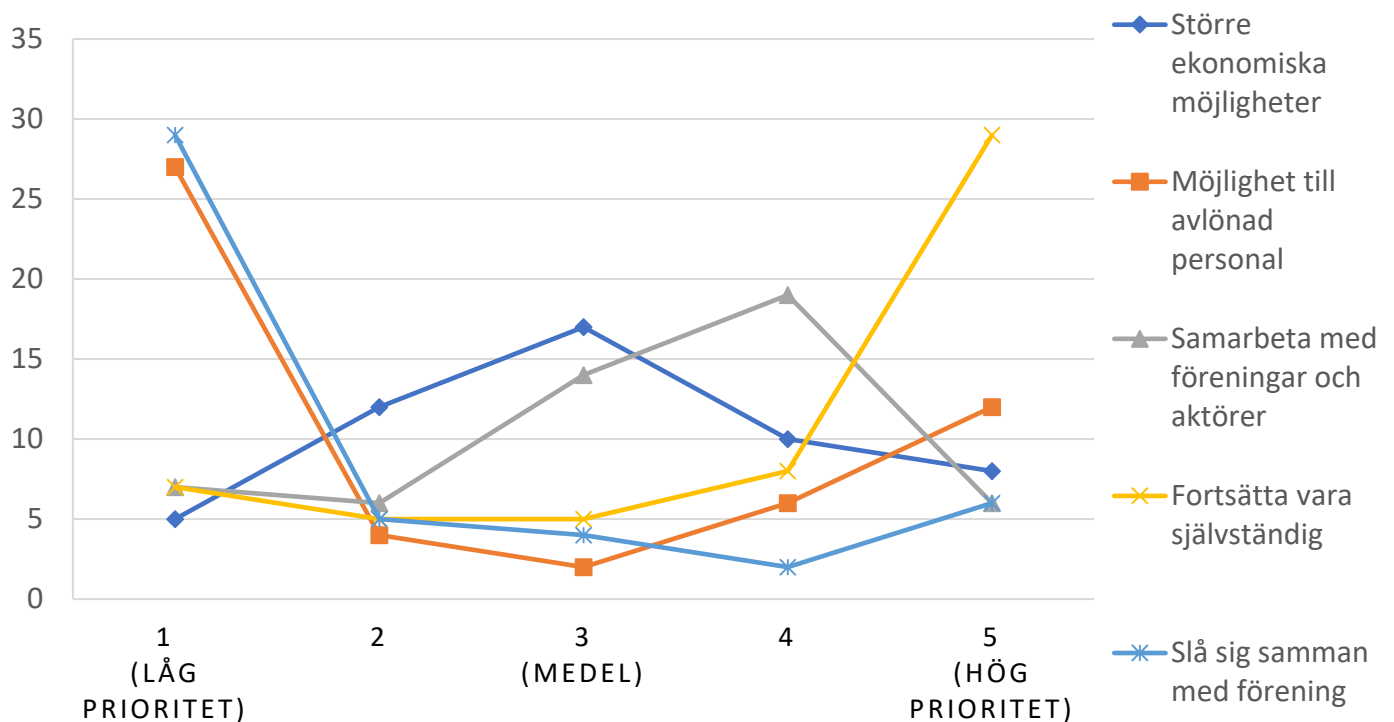
	Ja	Nej
FINNS DET ETT BEHOV AV ATT PÅVERKA MERA?	64 %	36 %

Den här siffran skulle vara intressant att jämföra med övriga regioner. En fråga för huvudstadens svensk- och tvåspråkiga föreningar är i vilken grad språket utgör en svårighet i kommunikationen till samhällets institutioner och påverkare.

Föreningarnas livskraftighet

En fråga i enkäten gällde att på en skala från 1 – låg prioritet, till 5 – hög prioritet, rangordna vad föreningarna behöver för att vara livskraftiga. (se figur) Strax över hälften av föreningarna gav högsta prioritet åt att *fortsätta vara självständiga*. Att *samarbeta med föreningar och aktörer* uppfattades vara av en prioritet på nivå 3 – medel (27 % av föreningarna), eller nivå 4 – ganska hög prioritet (37 % av föreningarna). *Större ekonomiska möjligheter* ansågs av 33 % vara av medelprioritering, medan de övriga rösterna fördelade sig ganska jämt. 63 % av föreningarna gav lägsta prioritet till att *slå sig samman med en annan förening*. *Möjlighet till avlönad personal* var ett alternativ som delade fältet, 53 % gav lägsta prioritet till förslaget medan 23 % gav högsta prioritet.

FIGUR 11. VAD BEHÖVER DIN FÖRENING FÖR ATT VARA LIVSKRAFTIG?

De flesta av föreningarna anser sig behöva nya medlemmar. Det är förhållandevis vanligt att försöka rekrytera nya medlemmar via familj, vänner och bekanta. Också via föreningens hemsida och sociala medier angavs i enkäten som vanliga sätt att försöka rekrytera. Många föreningar har en nära kontakt till skolorna och en del av rekryteringen sker på olika sätt i koppling till skolvärlden.

	Ja	Nej
BEHÖVER FÖRENINGEN NYA MEDLEMMAR?	77 %	23 %

I relation till tankar om vissa föreningars svårigheter att engagera medlemmar ställdes frågan om man tänkt på att förnya verksamheten i förhållande till föreningens stadgar.

	Ja	Nej
HAR NI INOM FÖRENINGEN FUNDERAT PÅ HUR FÖRENINGEN KUNDE FÖRNYA VERKSAMHETEN I FÖRHÅLLANDE TILL FÖRENINGENS STADGAR?	37 %	63 %

Vid närmare reflektion kan man fråga sig om här inte finns möjligheter till nya synsätt. Kan en framtid med flera medlemmar uppnås genom att uppdatera, klargöra och förnya föreningens syfte?

Enkät 1 ställde också en fråga om föreningarna upplever att man representerar, företräder eller stöder unga.

	Ja	Nej
UPPLEVER DU ATT DIN FÖRENING REPRESENTERAR, FÖRETRÄDER ELLER STÖDER UNGA?	77 %	23 %

Det här svaret är intressant att jämföra med åldersstrukturen i föreningarna (se figur 1). Trots en relativt hög medelålder uppfattar de flesta föreningarna att de stöder eller företräder unga. För att säga något mer bestämt om detta borde följdfrågor och en mer ingående analys göras om just ungdomarnas plats i föreningslivet. Man kan ändå konstatera att arbete för unga inte behöver betyda att det är ett arbete med unga.

Kommentarer från föreningarna

Föreningarna som svarade på enkät 1 fick fritt kommentera hur de ser på föreningslivet i huvudstadsregionen idag. De här kommentarerna beskriver ganska väl hur man ser på föreningslivet och tangerar på många punkter de övriga frågorna i enkäten.

Inom föreningarna upplevs det svårare än tidigare att engagera och få med aktiva personer i frivilligverksamhet. Det här gäller både att få med personer att delta i verksamheten, men också att få aktiva med i styrelsen. Det omkringliggande samhället har ett rikt programutbud som också upplevs konkurrera med traditionell föreningsverksamhet. Man ser också att föreningarna sinsemellan tävlar om människors fritid. Det här anges som en orsak till att det är svårt att aktivera nya medlemmar.

Föreningslivet ses på flera håll vara beroende av eldsjälar. Föreningsmedlemmarna inser hur viktiga eldsjälarna är, men det upplevs också som problematiskt att det är ett fåtal aktiva personer som sköter om flera föreningar. Så här kommenterade några av föreningarna den här problematiken:

"[Föreningslivet är] väldigt rikt, men samtidigt beroende av eldsjälar. I finlandssvenska kretsar känns det ofta som att samma otroligt aktiva personer sköter om flera föreningar, medan den stora massan hänger med på ett hörn när de har lust. Så är det med frivilligverksamhet antar jag."

"Dagens programutbud och krävande arbetsliv reducerar kraftigt frivilliga insatser inom föreningslivet. Även deltagande utan arbetsinsats i evenemang lider."

"Det finns för många passiva medlemmar i olika föreningar som är med slentrianmässigt men inte önskar delta aktivt. De vill plocka russinen ur kakan, så att säga!"

"Det är mycket utmanande att synas och höras i en mångfald av utbud, kampen om 'själarna' är hård. Det är svårt att engagera folk till ideellt rutinmässigt arbete. Man vill hellre göra bara de roliga sakerna, och hänvisar till tidsbrist."

Problematiken ser olika ut för olika föreningar. Ibland handlar det direkt om att föreningarna inte får tillräckligt med nya medlemmar, men det är lika vanligt att man tycker sig ha en god medlemssituation överlag, men en stor brist på de aktiva medlemmarna:

"Svårt att få aktiva med i styrelsen."

"Det finns gott om svenskspråkiga men även ont om folk som vill göra något i sin förening. Många blir medlemmar men de vill inte medverka i t.ex. styrelsearbete eller annat där de måste göra något."

När en förening kämpar med både att medlemsantalet sjunker och att engagemanget och intresset för ansvarsuppgifterna inom föreningen minskar, är läget som svårast. Kan det här vara en ypperlig chans att fundera på föreningens syfte?

Att få med den yngre generationen i föreningslivet anses av många vara en tuff utmaning. Det är inte lätt att hitta fungerande strategier för att få med unga, flera föreningar känner en viss oro för en åldrande medlemskår. Deltagandet verkar också se lite annorlunda ut än vad man kunde kalla för traditionellt deltagande i föreningsverksamhet. En uppfattning är att den yngre generationen väljer att delta mera specifikt i vissa verksamheter, men mera genomgripande, eller helhjärtat, engagemang saknas. Så här beskriver några av föreningarna situationen:

"Vi har vår trogna medlemsskara, och vi får regelbundet nya medlemmar så att medlemsantalet är relativt stabilt från år till år. Problemet är att rekrytera ungdomar och unga vuxna. Om vi får dem som

medlemmar, så utnyttjar de någon specifik del av det som föreningen har att erbjuda, men de deltar inte i de regelbundna månadsmötena o. dyl. De syns inte i föreningsbilden."

"Har insyn bara i ungdomsföreningarnas verksamhet. I dessa behövs en ordentlig nytändning/ändring av verksamheten"

"Ungdomsföreningarna är föreningar med medlemmar i åldern 55 +."

"Våra medlemmar är främst i åldern 50 - uppåt, men de som är mest aktiva är mellan 25-50. Vi ser att föreningslivet går upp och ned, finns andra krav och förutsättningar i dagens samhälle med sociala medier m.m. som gör att man kan ta del av allt på annat sätt. Så det finns utmaningar i och med att unga kanske inte är lika intresserade av aktiv föreningslivs som tidigare."

"Det finns många möjligheter att ansluta sig eftersom utbudet är stort. De flesta föreningar har dock problemet med att medlemskåren föråldras."

"I och med att de äldre generationerna försvinner står föreningarna inför en stor utmaning att anpassa verksamheten enligt dagens verklighet."

Många föreningar ser ändå positivt på livskraftigheten i verksamheten. Man ser att föreningslivet är rikt och att det finns potential för att utvecklas. Men man efterlyser också koordinering och samarbete mer än förut.

"Vår verksamhet är livlig och vi samarbetar med andra scoutkårer, men vi har nästan ingen kontakt med andra slags föreningar"

"Brett, men okoordinerat. Föreningar borde jobba mer effektivt och samlat, och fokusera på sin kärnverksamhet."

"Det är livligt, både då det gäller föreningar med specifika särintressen och då det gäller t.ex. pensionärsföreningar. Samarbetet är dock sporadiskt."

"Föreningslivet är aktivt, det finns otaliga svenskspråkiga föreningar för sin kategori av medlemmar eller specialintresse. Kontakten mellan föreningarna kunde dock stärkas, t.ex. distribuerad katalog över föreningarna (med kontaktinfo), genom informationsutbyte, inbjudan till egna evenemang etc."

En reflektion om medlemsfrågan kan vara på sin plats. Föreningarnas verksamhet finns förstås inte utan medlemmar. Men att få medlemmar kan ändå inte vara ett självändamål, utan föreningens aktivitet är avgörande. För att engagera sig i en förening behövs såväl ett lockbete som ett mervärde av medlemskapet, t.ex. att man förverkligar en idé, utövar ett intresse, eller gör något annat som väcker engagemang.

Resultat från enkät 2

Enkät 2 skickades ut i februari 2018 till samma föreningar som hade fått enkät 1. Vi var intresserade av att veta vad som skulle hjälpa föreningarna att bygga givande samarbete och konkretisera vilken typ av samarbete man är intresserad av. Frågorna i enkät 2 gällde specifikt samarbete: vilken typ av samarbete är man intresserad att utveckla? Hur kunde man eventuellt gå till väga för att förverkliga nya samarbetsformer? Enkäten hade 12 frågor och besvarades av 28 föreningar. Svarsprocenten var ännu mindre än för enkät 1, och den ger inte underlag för starka slutsatser. Några av resultaten presenteras här främst i syfte som diskussionsunderlag.

På frågan om vilken typ av samarbete man vill utveckla var det att "utbyta information med andra föreningar" som flest föreningar var intresserade av (69 %). Omkring hälften av föreningarna var intresserade av att "utveckla en webbportal för att presentera föreningens utbud på". Knappt hälften var intresserade av "att utbyta idéer för att rekrytera nya medlemmar". I övrigt var det en jämn spridning på intresset, många olika ingrepp och idéer verkar vara intressanta, men ingen idé (förutom utbytet av information) framträder som intressant för majoriteten. Exempel på dessa samarbetsformer är att hyra/låna utrymmen, att dela på en lokal tillsammans med en annan förening, att anställa personal tillsammans med andra föreningar, att få hjälp med bokföring, att få hjälp med sociala medier, it stöd, att utveckla gemensamma platser för verksamhet etc., att samarbeta kring en föreningsmessa, att låna rekvisita och teknik.

Eftersom projektet Föreningar tillsammans i samarbete med Luckan utvecklar en webbportal för föreningar var det av intresse att veta om det finns synpunkter på det. Då det gäller webbportal är föreningarna framförallt intresserade av att ha en allmän presentationsida av föreningar med sökfunktioner, samt av att ha en plats att presentera och marknadsföra sitt program. Också att hyra, boka, dela och informera om lokaler, samt att kunna utbyta tjänster och kunnande intresserar föreningarna i viss mån.

Ett utspritt intresse talar på sätt och vis om hur brett föreningsfältet är och vilken mångfald det finns. Det gör det också svårare att säga konkret om samarbetet att det ska se ut på just ett sätt, utan man bör se till så att de eventuella strukturer som byggs upp tillåter den här mångfalden. En webbportal är åtminstone ett lämpligt verktyg som kunde möjliggöra denna mångfald. Det arbete som har påbörjats kring uppbyggnaden av en webbportal för föreningar behöver fortsätta så att den i framtiden blir synlig och lättillgänglig för föreningarna.

Medborgarmöten

Inom projektet Föreningar tillsammans ordnades fyra medborgarmöten. Till dessa möten inbjöds både föreningsaktiva och företagare. Tanken med dessa möten var att höra föreningarna själva uttrycka sin situation. Varje förening har sitt eget uttryck och sina egna tankar om sin situation. Det har varit ett värde i projektet Föreningar tillsammans att försöka ta fram dessa uttryck och tankar. Projektet hade i och med denna ambition en deliberativ demokratisk utgångspunkt.

Medborgarmöten i Esbo och Vanda

De tre första medborgarmötena ordnades i Esbo (Lagstads hembygdsgård och Vikingaborg) och i Vanda (Vanda lantbruksmuseum). Tematiskt utgick mötena från de grundfrågor som projektet Föreningar tillsammans arbetat med:

- Vilka är föreningarnas behov?
- Hur stärker vi invånarnas möjlighet att delta i och forma lokalsamhället?
- Vad tänker föreningar om sin situation och sina förutsättningar?
- Vilka fördelar kunde din förening ha av att samarbeta med någon annan?
- Hur kan man involvera företagare i samarbetet?

Nedan redogörs för teman och åsikter som dessa medborgarmöten har producerat.

Digitalisering

Föreningarnas verksamhet och informationsgång kommer att vara ännu mera digital i framtiden. Det här är också något som utvecklingen kommer att kräva. Vad det här för med sig vet vi inte alla gånger. Blir det t.ex. färre fysiska träffar, eller kommer det att komma en motreaktion med flera fysiska träffar i framtiden?

Sjunkande medlemsantal och föreningens syfte

Många föreningar kan konstatera att de har ett sjunkande medlemsantal. Det kan handla både om att antalet och andelen svenskspråkiga på ett område är mindre än föut. Både hur man ska förhålla sig till det här samt vad man kan göra för att vända på trenden är en stor fråga för föreningarna. Många föreningar erfar också att det är svårt att locka med ungdomar i verksamheten.

I vissa fall är det redan ganska konkret att föreningens överlevnad är en utmaning då man inte får nya medlemmar i tillräcklig utsträckning. En fråga är om man kan vända denna insikt till en ny reflektion och kanske till handling. Kan man skifta perspektiv från frågan "Hur ska vi överleva?" till frågan "Hur ska vi utveckla oss?". Men man bör kanske också avväga om det här är något som man vill göra, samt vad priset är om man inte gör det. Kommer föreningen att gå under helt, fortsätter den, fastän i mindre skala? Vad är föreningens värde idag? Hur viktig är föreningen och för vem är den viktig? Också inom föreningsvärlden märks en viss tendens att värdesätta föreningar med argument som bottnar i nostalgi. Det är inte nödvändigtvis dåliga argument, men borde man vara mera öppen för tanken att föreningar inte är eviga?

Det här är en ömtålig fråga, för vi vet vad föreningarnas betydelse är och kan vara. Men det här betyder inte att alla föreningar måste bevaras. De har vanligtvis uppstått ur ett syfte och ett behov och finns det behovet inte kvar i dagens samhälle behöver man kanske tänka om. Eller som en föreningsmedlem uttryckt sig i en av projektets enkäter: "Förbund och föreningar finns det tillräckligt av, ingen blir lyckligare av fler!".

Metoderna för att presentera och locka med nya människor kanske man bör se över. På basen av projektets enkäter uppfattar många föreningar att de inte har något behov av att ändra sin verksamhet. Men är det kanske uttryckligen verksamheten man bör se över? Tanken och målet kan vara det samma som förut, men sätten som det görs på måste ges större omtanke, speciellt om man känner oro för föreningens framtid. I många fall finns det en medvetenhet om att det måste ske förändringar i föreningarnas sätt att verka. Förmågan att göra förändring kanske inte ännu finns. En förenings resurser, med sin grund i frivilligarbete, räcker inte alltid för att tänka i nya banor. Att genom avlönad personal sköta om de tekniska och byråkratiska uppgifterna, kan då ses som en möjlighet för att frigöra resurser till reflektion om framtida strategier. En väg att gå är att öka samarbetet. I våra enkäter har man talat om samarbete, men man har inte klart för sig hur det här samarbetet kan se ut. Därför har dessa och andra möjligheter diskuterats på medborgarmötena enligt det som följer.

Samarbete

Föreningarna har på mötena kommit med exempel på samarbetsformer som man skulle vilja utveckla. Bl.a. nedanstående punkter har tagits upp som möjligheter.

- Webbportal
 - För att presentera föreningarnas utbud
 - Ett gränssnitt för att få information om allt
 - för att förmedla utrymmen – både för den som behöver en lokal för sin förening och för den som har en lokal den kan hyra ut
- Föreningshusen i användning också på vardagen
- Samarbete kring praktiska funktioner
 - Avlöna gemensam personal
 - Avlöna föreläsare
 - Hjälpa med bokföring
 - Sociala medier
 - Gemensamma platser för möten och verksamhet
- Samarbete med staden
 - Hur lyckas man med att få med staden?
- Synlighet
 - T.ex. föreningsmässor eller ”föreningsslush”
 - Gemensamma projekt som punktinsatser vid vissa tillfällen
 - Höja den allmänna synligheten, samt synligheten för tjänstemän och för andra föreningar

Slutseminarium

Föreningar tillsammans hade ett slutseminarium 6 juni på G 18 i Helsingfors. Slutseminariet hade två syften. För det första handlade det om att delge seminariedeltagarna information om hur projektet fortlöpt och vilka resultat som man så här långt kommit till. För det andra ville vi tillföra ytterligare nya perspektiv på en social mobilisering genom att på samma sätt som i de tidigare medborgarmötena föra samtal med alla inblandade. Formen för detta samtal var delvis annorlunda än på tidigare möten i och med att vi samlat en panel med olika kompetenser och perspektiv på aktivering inom lokalsamhället.

Medverkande i panelen var Mari Pennanen (Svenska Studieförbundet), Katja Salojärvi (Norr om stan rf), Riikka von Martens (Martens arkitekter, Guidefyren rf) och Niklas Toivakainen (Kammari). Med dessa deltagare försökte vi få med fyra olika perspektiv och kompetenser ur det aktiva lokalsamhället: Mari Pennanen representerade förbundsvärlden, Katja Salojärvi en föreningstyp som möjliggör ett djupare samarbete mellan lokala föreningar, Riikka von Martens företrädde företagarperspektivet och ett bredare samarbete mellan företagare och

föreningar, Niklas Toivakainen representerade den yngre generationens sätt att organisera sig i lösare sammanslutningar, mera obundet av det byråkratiska. Som moderator fungerade Björn Wallén.

Panelen utgick från två frågebatterier: 1. Frågor som berör samarbete och föreningsliv i lokalsamhället. 2. Omvärldsfrågor som påverkar föreningarnas verksamhet.

1. Hur ser föreningsaktiva på föreningslivet i huvudstadsregionen?
Hur kan samarbete koordineras och utvecklas mellan invånare, föreningar, kommuner och företag?
Vilka funktioner kan man samarbeta kring?
Vilka perspektiv på aktivering inom föreningsfältet bör synliggöras och diskuteras?
2. Stadsdelarna i huvudstadsregionen har olika socioekonomisk struktur, och urbanisering, gentrifiering etc. sker – hur påverkar detta lokalföreningarna?
Finlandssvenskarna i huvudstadsregionen är utspridda på ett stort geografiskt område, vilka är utmaningarna?
Landskapsreformen, skolnätet och annan service innebär förändringar, vad kan dessa innebära?
Språkfrågor: svenska – tvåspråkiga – flerspråkiga föreningssamarbeten?

Dialogen vidgades också utanför panelen och inlägg från seminariedeltagarna inkluderades i samtalet. De resultat, tankar och frågeställningar som den diskussionen gav upphov till presenteras här i korthet.

Livskraftighet för föreningar, vad innebär det?

Frågan om föreningarnas livskraftighet är en viktig fråga, kanske den viktigaste frågan då det kommer till föreningarnas framtid. I enkäterna har föreningarna själva poängterat att de behöver bevara sin självständighet för att kunna vara livskraftiga. Men det finns andra aspekter på livskraftighet som bör lyftas fram.

Ett sätt att se på det är att se föreningens syfte som antingen ett egenvärde, något man gör och upprätthåller för dess egen skull, eller som ett instrument, något man gör och upprätthåller för att det är ett effektivt eller lämpligt verktyg för att uppnå något annat. Många föreningar är instrumentella, en grupp personer vill något och då man behöver en viss byråkratisk form grundar man en ny förening för det här syftet. Frågan för de här föreningarna är: när slutar det här instrumentet att vara viktigt? Men det finns förstås andra föreningar där innehållet och verksamheten kan ses mera som ett egenvärde.

Gamla föreningar, gamla institutioner, hamnar lätt i en position där verksamheten på något sätt stannar av, där man glömmer bort varför föreningen grundades och det blir själva

organisationen som ska hållas uppe. Engagemanget förs då inte framåt och man fastnar i strukturer.

Livskraftighet och förening går inte alltid hand i hand. Att följa stadgar och skriva protokoll kan ta mycket tid och resurser, resurser som är bort från kärnverksamheten. Livskraftighet handlar också om att man får ut något av att vara med i en förening. Folk vill och behöver känna sig behövda. Livskraftighet kräver människor som är engagerade, och människor behövs för att en förening ska må bra. Det är ofta de värderingarna och det ideella arbetet som föreningsaktiva brinner för, det är därför man är med i föreningsverksamhet. På vissa håll har diskussionen gått så långt att man inser att man behöver flera medlemmar och tänker att man då ska göra det lättare att gå med. Men frågan är om inte det här gör att man kommer längre bort från syftet, och ifall det är intressant att vara med i föreningslivet om det är mycket lättare.

Livskraftighet är inte något självändamål. Man kan fråga sig om livskraftigheten har minskat i samhället överlag eller om den minskat bara i föreningsssammanhang. Givet att det finns en viss kulturell livskraft i samhället, så kommer en hel del att organisera sig och klara sig bra. Den andra vägen går inte lika smidigt: dvs. att vi tänker oss att här har vi en miljö och så ska föreningarna se till så att miljön (och föreningarna själva) är livskraftiga. Riktningen måste vara nerifrån upp. Det är viktigt att de föreningar som redan definierat sin verksamhet, börjar analysera vilken deras verklighet är, ska de ha en viss t.ex. social inverkan, vill de ha en annan typ av inverkan, hur nära är man osv. Men det är inget självändamål att alltid gå med i trender, eller att vara i tidens anda.

Samarbete

Samarbete med företag var ett tema som diskuterades under slutseminariet. Frågan ställdes till de närvarande om det finns goda exempel på föreningar som lyckas engagera sig tillsammans med ett företag. Ett exempel med julgranen på Tölö torg lyftes upp som ett gott samarbete mellan förening och företagare. Medlen för att finansiera julgranen samlas ihop från lokala företag.

Föreningarnas roll som serviceproducenter kommer i framtiden antagligen att öka. Det finns en viss press på föreningar att likna företag. Här behöver vi ha en god omdömesförmåga och konsekvensbedömning, vad blir följderna om vi gör så eller så? Skulle alla föreningar bli företag är det ett slut på frivilligverksamhet, och makten över närmiljön försvinner från lokala parter. Det som är viktigt är att vi håller kvar förtroendet mellan medborgarna, speciellt på lokalt plan. Tar man bort det här förtroendet tar man bort en vital del av välfärdssamhället.

Norr om Stan rf. (NoS) lyftes fram som ett exempel på ett framgångsrikt samarbete mellan föreningar. Erfarenheterna från NoS är att människor vill engagera sig, ofta gärna ganska

specifikt. Man vill ogärna binda sig för längre engagemang, men vill ändå ha tryggheten och kontinuiteten som en förening ger. Norr om Stan har uppstått ur behov av denna typ. Föreningen är ett exempel som kunde vidareutvecklas och tillämpas på andra ställen. NoS medlemmar är andra lokala föreningar och verksamheten går i stora drag ut på stöda dessa andra föreningar på olika sätt. Lokalföreningarna har i något skede uttryckt att de kunde samarbeta, men ingen har velat ha ett helhetsansvar att förvalta detta samarbete. Genom projekt har NoS kunnat anställa personal för att fungera som drivande faktor för ett sådant samarbete, men också ta hand om de byråkratiska uppgifterna: föreningen har skött om gemensam marknadsföring, arrangerat olika typer av evenemang, osv. Erfarenheten från NoS är att en liten förening med en viss kärnverksamhet, ogärna vill ta på sig ansvaret att starta något nytt, det är för tungt att vara den som driver och får saker att hända. Här har NoS funnit sin roll och är idag en framgångsrik förening med 20 medlemsföreningar.

Det här konceptet kunde fungera på andra ställen i huvudstadsregionen. Många föreningar håller på med sin egen förvaltning som tar en stor andel av föreningens tid, kan föreningarna i regionen vinna något på att göra gemensam sak? Vilka är de naturliga sammanslutningarna som åtminstone kunde prövas under en tid? Den här tanken vilar också Föreningar tillsammans på, dvs. att vi tillsammans är starkare och att vi bör söka och hitta ett gemensamt forum där föreningarna får ett lyft.

Demokrati och kanaler för att påverka

Diskussionen riktades även till frågan om påverkningsskanaler i en föränderlig huvudstadsregion. Traditionellt har föreningen också varit en påverkanskanal, och den är det i viss mån fortsättningsvis. Genom föreningarna kan man träffa, uppvakta och ha med i föreningen beslutsfattare. Också i föreningarna finns många som har inflytande. Vad händer i relation till demokratifrågor, på vilket sätt ska vi kunna utveckla lokalsamhället, också när det gäller demokrati?

Flera föreningar upplever att det är svårt att få till stånd sådana kanaler och kontakter som överhuvudtaget leder till konkreta resultat. Påverkningsmöjligheterna upplevs vara få och svåra att bringa till existens. Panelen lyfte ändå fram lyckade satsningar i andra storstäder, där exempelvis stadsdelar får en budget för att förverkliga egna projekt kring delaktighet och kultur. Frågan gäller: Hur kan vi som finlandssvenskar vara med i påverkansarbetet?

Föreningarna kunde ha mycket större roll, då det t.ex. gäller stadsplanering. Takorganisationer i regionen kunde spela en roll i regionen. Föreningarna kunde samarbeta så att man mera effektivt skulle föra en dialog med staden. T.ex. Riikka von Martens menade att man nog har möjlighet att kommentera och delta i beslut om man är ute i god tid. Katja Salojärvi jämförde de olika strukturerna i städerna, med tre hierarkiska nivåer i Vanda mot sju i Helsingfors. Det kan alltså redan i strukturen finnas hinder för deltagande. Det finns också en viss historisk

rotlöshet i huvudstadsregionen, man tänker inte på att vi flyttar ganska mycket. Ganska få har bott i sin nuvarande stadsdel mer än 20 år. Det behövs lyckade projekt som väcker lokalsamhällets historia till liv. Det här väcker på ett helt annat sätt intresse. Broar måste börja byggas ganska tidigt för att få lokaldemokratin att bli intressant.

Mari Pennanen lyfte fram frågan om stela strukturer som kan hämma verksamhet och nytänkande. Men hon poängterade också att det är en god sak att strukturerna finns. Det finns lagstiftning för föreningarna, kommunerna är beredda att höra på dem. Att engagera sig i en förening är kanske ändå ett lätt sätt för att verka för lokala lösningar och påverka närsamhället. Föreningarna är i många fall också en skola för demokrati, t.ex. finns det forskning som tyder på att föreningsengagemang ökar det politiska deltagandet.

Föreningarnas webbtjänst - ett samarbete med Luckan

Projektet Föreningar tillsammans påbörjade också arbetet med att skapa en webbportal för föreningar: svenskservice.fi. Luckan har producerat webbtjänsten som byggts upp parallellt med den nya kulturforum.fi sidan.

En modern webbportal har en samlande funktion. Det ska vara lätt att hålla register uppdaterade, det ska vara smidigt för användare (t.ex. föreningar) att fylla i information och man ska kunna sprida information till rätt målgrupp lättare än tidigare. De digitala medlen löser inte alla problem, man ska vara medveten om att det finns de som inte använder digitala medel och fundera på hur man når dem. Men digitaliseringen innebär också möjligheter som man kan utnyttja.

Då man tänker på digitala medel är det viktigt att fundera på samarbetet mellan föreningar. Grunden för Luckans arbete med webbportalen ligger här, att göra livet lättare genom att bygga ett system som möjliggör att dela information till de som är intresserade. Den tänkta webbportalen är

- En virtuell tjänst för föreningar och kulturarbetare.
- Ett arbetsverktyg. Man kan nå flera med den, t.ex. genom nyhetsbrev som samlas på en specifik sida.
- En nyhetssida och en anslagstavla för föreningarna. Information samlas smidigt på ett och samma ställe.
- E-postbrev till personer som valt att prenumerera. Man ska kunna välja vilken information man vill ha och få den regelbundet till sin e-post om man så vill.
- En heltäckande evenemangskalender. Möjlighet att sprida sina evenemang till så många olika kalendrar som möjligt. En inmatning – spridning nationellt. Inmatning sker på ett ställe och den här informationen sprids automatiserat till andra kalendrar. T.ex. Helsingfors, Esbos och Kyrkslätts kalendrar kommer att kunna knytas till samma system. Också Raseborg, Hangö och Åbo har systemet i bruk, Österbotten kommer att ta det i bruk.
- Möjlighet att skicka pressmeddelanden genom tjänsten.
- Information om stipendier och ansökningar.

Slutsatser

Projektet Föreningar tillsammans inledde en dialog mellan föreningarna i huvudstadsregionen. Avsikten var att aktivera föreningsfältet att tänka på sin situation och på vilka typer av samarbete som skulle tjäna föreningarna och stärka lokalsamhällets livskraftighet. En riktlinje för genomförandet var att föreningarnas egna röster skulle höras och egna uttryck skulle få utrymme att formas. Projektet hade i och med denna ambition en deliberativ demokratisk utgångspunkt.

Projektet hade i inledningen vissa aningar om vad som gäller för föreningarna i huvudstadsregionen. Att medlemsantalet sjunker i många fall, att det ofta är samma personer bland de aktivaste och att det är svårt att få nya personer till ansvarsposterna är realiteter som projektet också kunnat iakta.

Ett huvudmål för projektet Föreningar tillsammans har varit att kartlägga föreningarnas villkor och situation. Kartläggningen har riktat sig mot olika områden, framförallt föreningarnas utmaningar samt föreningarnas behov och önskemål. Från detta har vi försökt dra några slutsatser om vad som kunde vara förnuftigt att utveckla med tanke på ett livskraftigt lokalsamhälle i framtiden.

Reflektioner om utmaningarna och några tendenser inom föreningsfältet

De största utmaningarna handlar på olika sätt om föreningsmedlemmar. De berör frågor om att engagera medlemmar (föreningsaktivitet samlar sig lätt hos ett fåtal personer), att rekrytera nya medlemmar och om en hög medelålder bland medlemmarna. För många föreningar är finansieringen en betydande utmaning, också om det är det i klart färre fall än då det gäller bekymren om medlemmarna.

Samtidigt som föreningarna själva identifierar dessa utmaningar är många föreningar inte fullt så öppna för att tänka kritiskt om åtgärder och strategier för att möta utmaningarna. Det här kommer inte explicit till uttryck, det är en tolkning som vi anser låter sig göras på basen av det material vi samlat.

Föreningarna är inte speciellt inriktade på att ifrågasätta sitt syfte. På frågan "Motsvarar föreningens ursprungliga syfte föreningens verksamhet idag?" svarade 89 % JA och 11 % NEJ. På frågan ifall föreningen funderat på hur man kunde förnya verksamheten i förhållande till föreningens stadgar svarade 37 % JA och 63 % NEJ. Då vi bad föreningarna rangordna (från 1 - låg prioritet, till 5 – hög prioritet) vad de behöver för att vara livskraftiga, gav över 50 % högsta prioritet åt att fortsätta vara självständig. Att slå sig samman med en annan förening fick flest svar på lägsta prioritet. Möjligheten till avlönad personal var också av låg prioritet,

men det här var samtidigt en fråga som delade många fältet: 53 % ansåg det vara av lägsta prioritet, 24 % av högsta prioritet.

Två förhållningssätt

På frågan "Tror du att er verksamhet skulle växa ifall föreningen skulle ha en bredare finansiering?" i enkät 1, svarade 42 % av föreningarna JA och 58 % NEJ. Speglar man dessa svar mot andra frågor i enkäten kan man se vissa tendenser hos de föreningar som tror att verksamheten kan växa, samtidigt som man kan se motsatta tendenser hos de föreningar som inte tror verksamheten skulle växa med bredare finansiering. Man kan här tala om två motsatta typer av förhållningssätt.

De föreningar som tror att verksamheten kan växa

- är mera benägna att ha projekt
- känner större behov av att påverka mera (i lokalsamhället)
- når i större grad ut till andra än medlemmarna
- har en något yngre åldersstruktur
- säger att föreningens största utmaning är att hitta finansiering

De föreningar som inte tror att verksamheten skulle växa med en bredare finansiering

- är mindre benägna att ha projekt
- känner inte av ett behov att påverka mera
- når i mindre grad ut till andra än medlemmarna
- har en äldre åldersstruktur
- Har oftast som största utmaning att engagera medlemmar
- endast tre av dessa föreningar anger "att få finansiering" som en stor utmaning

Å ena sidan har vi föreningar vars blick är riktad utåt mot det omkringliggande samhället: hur ska föreningen förhålla sig till det som finns utanför föreningen? Man strävar efter ett aktivt engagemang, och det här engagemanget går hand i hand med föreningens egen syn på den framtida utvecklingen. Å andra sidan har vi föreningar vars svar på frågan om föreningens framtida utveckling på sätt och vis redan är avgjord. De här föreningarna har blicken riktad mera inåt på den egna verksamheten: hur ska föreningen engagera sina medlemmar, hur ska man upprätthålla det man redan har?

Indelningen ovan är inte knivskarp, det är alltså inte så att alla föreningar hamnar i den ena eller den andra kategorin. Snarare kan man se att det finns vissa föreningar som liknar varandra och som är mera av den ena sorten, medan det finns andra föreningar som liknar varandra och är mera av den andra sorten. vissa tecken som pekar mot dessa två typer av

tendenser hos föreningarna. Alla föreningar står inför något slag av utmaningar, också om de inte nödvändigtvis är så värst alarmerande.

Det förefaller att finnas två huvudtendenser i föreningarnas egna tolkningar av sin situation. Den ena tendensen är att i stora drag fortsätta föreningsverksamheten som förut. Här finns både föreningar som klarar sig bra och föreningar som klarar sig mindre bra, sett till medlemsunderlag, finansiering och förnyelse. Man är vanligtvis medveten om den egna situationen. Om det finns frågor som oroar föreningen försöker man tolka och lösa dem i en redan beprövad modell, tanken är att man ska utföra samma saker som förut men vara bättre på det. Man ser det inte som viktigt att rikta kritiska frågor till den egna verksamheten eller till själva syftet med föreningen. Dessa föreningar förhåller sig till sin roll som förening, till föreningens verksamhet och till föreningens sätt att fungera, som om dessa är ganska givna.

Den andra tendensen är att regelbundet spegla föreningsverksamheten med det omkringliggande samhället och förhålla sig åtminstone lite kritisk till föreningens egen verksamhet och ibland också till själva syftet med föreningen. I den här gruppen finns det också föreningar som klarar sig bra och föreningar som klarar sig mindre bra, sett till mätarna medlemsantal, finansiering, osv.

Vad spelar det ovasagda för roll? Spelar det någon roll om en förening tillhör den ena eller den andra tendensen, eftersom det verkar finnas föreningar som det går bra och dåligt för i båda grupperna? Ett svar på frågan gäller i första hand vad som blir synligt och därmed vilka möjligheter att agera en förening ger sig själv. Hur aktivt tänker man bortom den referensram som föreningens tradition och normala handlingsmönster erbjuder? Det handlar också om vilka val som föreningen ser sig stå inför. Att reflektera mera kritiskt om föreningens verksamhet kan ge bättre förutsättningar att arbeta med frågor om minskande medlemsunderlag, otillräckligt engagemang och sökande efter finansieringsmöjligheter. Det kan också på lång sikt vara något som stärker föreningens livskraftighet.

Hur starka dessa tendenser är kan vara värt att diskuteras mera än vad som görs i dagens läge. Det är lätt att haka upp sig på brister inom föreningsfältet, t.ex. vad gäller medlemsrekrytering och förmåga till förnyelse. Men för att komma vidare är det viktigt att föra en aktiv dialog om möjligheter för samarbeten och nya sätt att göra saker på.

Rekommendationer

Föreningslivet beskrivs ofta som den tredje sektorn. Föreningarnas roll som serviceproducenter kommer i framtiden antagligen att vara än mera framträdande. Det här är, med risk för att låta banal, både en utmaning och en möjlighet. Det finns i dagsläget skäl för föreningarna att fundera på deras roll i samhället. Kan föreningarnas kunskap och erfarenheter samlas och vidareutvecklas till ett mera medvetet och systematiskt sätt att samverka? Eventuellt finns det möjligheter att hitta verksamhetsformer som tydligare bidrar till lokalsamhällets livskraft.

Föreningslivet spelar en viktig roll som en mötesplats där medborgare kan utveckla sina sociala relationer. "Föreningslivet genererar på det sättet ett socialt kapital i form av kompetens och vana att samarbeta med andra och ge och ta förtroende i medmänskliga relationer." (Andersson 2018) Kunskapen om samarbete finns förstås i stor utsträckning redan i föreningarna. Men kan den fördjupas och eventuellt förnya sig? Med den här frågan som en slags brännpunkt för projektet Föreningar tillsammans vill vi ge några rekommendationer som projektet gett som resultat. En förhoppning är att det kan inspirera olika aktörer, finansiärer och föreningar till nya satsningar.

För finlandssvenskarna i regionen har den språkliga dynamiken två riktningar. Å ena sidan medför språket att föreningarnas vyer ibland krymper. Det är lättare att samarbeta med och söka sig till föreningar med samma språk. Å andra sidan erbjuder språket ett naturligt sammanhang, det skapar gemenskap och tillhörighet. Det är ett sätt att undvika att i någon större utsträckning bli ifrågasatt.

Help desk för föreningar

Frågan om en "help desk" för föreningar har flertalet gånger diskuterats inom projektet Föreningar tillsammans. Allmänt föreningsstöd finns att få via Föreningsresursen (foreningsresursen.fi) som upprätthålls av Svenska folkskolans vänner. Den typ av help desk som projektet Föreningar tillsammans varit inne på handlar om stöd för gemensamma utmaningar, lösningsmodeller, ansvarsområde och arbetsfördelning. Både tekniskt, redaktionellt stöd och stöd för information behövs. De strategiska utmaningar som kommer att vara i fokus för arbetet inom tredje sektorn under de kommande åren är många. För de svenska föreningarna kan det vara en utmaning att i en språklig glesbygd verka för en levande tvåspråkig stad. Svårigheter att hantera EU finansierade projekt på svenska kunde lättas genom att bygga upp ett "EU-kontor" för att stöda mindre organisationer att hantera projekt. Detta för att främja en jämlikare möjlighet för mindre aktörer att kunna starta offentligt understödda projekt, vilket nu inte är fallet. Även samordnande av övrig verksamhet för att uppnå tillräcklig storlek, kommer att behövas ifall samhällsutvecklingen visar att tredje sektorn får en allt viktigare roll då det gäller olika former av serviceproduktion på svenska.

Se över strukturerna

Det finns goda exempel på existerande strukturer för samarbete som kunde upprättas och prövas i större utsträckning. Föreningen Norr om Stan är ett sådant exempel, men också många förbund uppfyller en liknande funktion. Dessa strukturer möjliggör att små, lokala föreningar kan få hjälp med kanslifunktioner, t.ex. löneutbetalning, bokföring, synlighet, spridning av information och andra administrativa uppgifter, men också driva gemensamma projekt och anordna kompletterande verksamhet. Att erbjuda sådana hjälpfunktioner för föreningarna kan möjliggöra att föreningar kan ägna sig åt sin kärnverksamhet med större kraft. Med NoS har vi kunnat konstatera att ett lyckat samarbete mellan lokala föreningar inte heller behöver utgå från en stor struktur, det kan handla om en ganska enkel och kanske just därför effektiv lösning. Liknande modeller kunde med fog prövas också på andra håll. Modellen kan dessutom vara en styrka med tanke på samarbete med städerna.

Föreningar tillsammans har visat att flera föreningar har svårt att få med personer för "ideellt rutinmässigt arbete". Det är svårt att få aktiva med till styrelsen. Styrelsearbetets struktur är annorlunda i en organisation som har tillgång till arbetskraft för att göra rutinmässiga saker. Den här frågan, om att anställa personal, kanske är viktigare än många föreningar tänker sig. Då man ser på behoven som föreningarna uttrycker bör man fråga vem som kan förverkliga dessa behov och på vilket sätt. Genom att avlöna personal kunde man frigöra värdefulla personresurser för föreningarnas kärnverksamhet. Det här betyder inte att alla föreningar ska avlöna sina egna personer eller ens att alla föreningar ska gå den här vägen. Föreningarna kunde här samarbeta mera, och den här typen av samarbete kunde vara värd att prövas i större skala.

Webbportal

En webbportal, svenskservice.fi, är under uppbyggnad och tjänstens innehåll har kort listats i kapitlet *Föreningarnas webbtjänst – ett samarbete med Luckan*. Tjänsten kommer att bidra med att sammanföra informationen om föreningarna på ett ställe och erbjuder ett gränssnitt för att presentera föreningarnas utbud, samt förmedla och byta tjänster. För att det i samhället ska kunna finnas en medborgaraktivitet så måste informationen vara så tydlig och lättillgänglig som möjligt. Det är i det här avseendet avgörande att vi får en webbtjänst som fortsätter att vidareutvecklas av Luckan också efter att projektets avslutas. Man bör synliggöra och informera om webbportalen så att föreningarna har lätt att nå, använda den och känna att den tillför något väsentligt för föreningslivet. Föreningarna är mest intresserade av att samarbeta kring informationsutbyte och webbtjänsten stöder direkt detta ändamål.

Företagare

För att få större genomslag bör företagare inkluderas i samarbetet. Det här kan konkret ske genom att utveckla den digitala tjänst svenskservice.fi som Luckan upprätthåller. Genom att i samma portal nå såväl företagsvärlden som föreningsvärlden kan nya konstellationer uppstå.

Lokaler och mötesplatser

Det finns föreningar som har brist på utrymmen att mötas och bedriva verksamhet i. Det finns också föreningar som har lokaler som står tomma under en stor del av året och som kunde inhysa flera träffar och tilldragelser. Man bör fundera på hur dessa två behov lättare kan mötas. En tanke med webbportalen är att underlätta för denna typ av samarbete mellan föreningarna, men man bör också vara uppmärksam på andra former för att utveckla detta mycket konkreta samarbete.

Påverkanskanaler och demokratifrågor

Bland flera av föreningarna finns det ett klart behov av att i större utsträckning än nu kunna påverka i frågor som berör lokalsamhället. Traditionellt har föreningen också varit en påverkanskanal, och den är det i viss mån fortsättningsvis. Man bör fundera på hur påverkanskanalerna kan utvidgas och om det också här finns en oanad potential i nya samarbetsformer. Föreningarna kunde samarbeta för att mera effektivt föra dialog med kommunen och med beslutsfattare. Det behövs också projekt som väcker medborgarnas förankring i lokalsamhället och som motverkar människans förfrämligande från samhället. I ett större perspektiv handlar detta också om demokratifrågor och om att medborgarna känner sig delaktiga och har det lättare att identifiera sig med samhället. Vi har skäl att identifiera oss med vårt samhälle då det är vårt, då det är vår skapelse. Också här kan föreningarna spela en större roll.

Avslutande kommentar

Genom att samhället förändras så förändras också föreningslivet. Att anpassa sig till snabb kommunikation, till konkurrens med otaliga fritidsmöjligheter och ett språkligt, socialt och miljömässigt samhälle i snabb förändring, är en utmaning men bör även ses som en möjlighet. Vilka är det som för föreningarnas röst i framtiden? Oberoende av svaret är det viktigt att det finns arenor där samtal förs och en diskussion fortsätter. Intresset bland föreningarna finns för att fortsätta dryfta dessa frågor. Ett tätare samarbete kan behövas. Självständiga och dynamiska föreningar utgör ett avgörande fundament i det demokratiska medborgarsamhället. För att finlandssvenskarna fullt ut skall vara med i arbetet behövs ett livskraftigt föreningsliv på svenska också i huvudstadsregionen.

Litteratur och bakgrundsmaterial

Andersson, Bo. *Avtal och beslut – seder och bruk i Norden*. (165-172) I Nordisk Tidskrift 2/2018.

Backa, Peter (2016) *Platsbaserad politik - taggad #* i Landsbygdspolitikens blogg.
http://www.landsbygdspolitik.fi/sv/aktuellt/landsbygdspolitikens_blogg/platsbaserad_politik_-_taggad.3596.blog (hämtad 23.11.2016)

En utredning om det finlandssvenska ungdomsarbetet 2017. Föreningen Luckan r.f. (2017)

Fagerström, Niklas och Sjöholm, Peter (Svenska Yle). (senast uppdaterad 4.7.2016) *2000 finlandssvenska föreningar kan upphöra att existera-kolla om din finns med på listan*.
<https://svenska.yle.fi/artikel/2016/07/04/2-000-finlandssvenska-foreningar-kan-upphora-att-existera-kolla-om-din-finns-med> (hämtad 27.10.2016)

Företagssidan.fi (hämtad 2017) <http://foretagssidan.fi/service/esbo-sk-rg-rds-jaktf-rening-rf> (hämtad 21.3.2017)

Landsbygdspolitiska rådet (31.1.2017) *Kumppanuuden yhteiskuntapolitiikan vahvistaminen on välttämätöntä sote-, maakunta- ja kuntauudistuksessa*.
http://www.maaseutupolitiikka.fi/kumppanuus/kumppanuuskyna/kumppanuuden_yhteiskuntapolitiikan_vahvistaminen_on_valttamatonta_sote- maakunta- ja kuntauudistuksessa.3826.blog (hämtad 16.3.2017)

Patent- och registerstyrelsen (PRS) (senast uppdaterad 1.7.2016) *Föreningsregistrets prislista över behandlingsavgifter*. <https://www.prh.fi/sv/yhdistysrekisteri/hinnasto/kasittelymaksut.html> (hämtad 27.10.2016)

Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland. <http://www.palokuntaan.fi/sv/page/32> (hämtad 1.11.2016)

Vanda på svenska- Vanda guiden 2016 (senast uppdaterad 19.5.2016).
http://www.vanda.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/123745_Vandaguiden_2016_05_19.pdf.pdf (hämtad 22.9.2016)

Helsingfors stad (senast uppdaterad 1.2.2017) *Organisations- och frivilligverksamhet*.
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/sv/kultur-och-fritid/annan-fritid/forening/> (hämtad 3.5.2017)

Esbo stad (2016) *Föreningar*.
http://www.esbo.fi/svFI/Kultur_och_idrott/Kultur/Kulturobjekt_och_kulturaktorer/Foreningar (hämtad 3.5.2016)

Grankulla stad (2016) *Föreningar och samfund*.
http://www.kauniainen.fi/sv/kultur_och_fritid/foreningar_och_samfund (hämtad 3.5.2016)

Nylands museiguide (2017) <http://www.museo-opas.fi/sv> (använd 3.1.2017)

Svenskservice.fi <http://servicekatalog.luckan.fi/>

Föreningsnätet <http://yhdistysrekisteri.prh.fi/etusivu.htx?kieli=2> (hämtad 1.11.2016)

Kreander, Maria (2016) *De svenska och tvåspråkiga föreningarna- En kartläggande undersökning av den kvantitativa utvecklingen efter 1965* i Liebkind, Karmela& Sandlund, Tom (red) (2006) *Räcker det med svenskan? Om finlandssvenskarnas anknytning till sina organisationer*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Patent- och registerstyrelsen (uppdaterad 9.6.2016) *Föreningslagen ändras: icke-verksamma föreningar avregistreras*.

https://www.prh.fi/sv/asiakastiedotteet/2016/P_8819.html (hämtad 21.3.2017)

Patent- och registerstyrelsen (senast uppdaterad 24.2.2017) *Icke-verksamma föreningar har avregistrerats.* https://www.prh.fi/sv/asiakastiedotteet/2017/P_11020.html (hämtad 21.3.2017)

Vogel, Joachim och Amnå, Erik (2003) *Teori och metod* i Vogel, Joachim (red.) (2003) *Föreningslivet i Sverige: Välfärd, Socialt Kapital, Demokratiskola*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB)
<http://www.scb.se/statistik/LE/LE0101/2000I02/LE98SA0301.pdf>

SOSTE Finlands social och hälsa r.f. (hämtad 2017a) *Järjestöt aktiivisesti mukaan sote-uudistukseen.* <http://www.soste.fi/ajankohtaista/jarjestot-aktiivisesti-mukaan-sote-uudistukseen.html> (hämtad 15.3.2017)

SOSTE Finlands social och hälsa r.f. (hämtad 2017b) *Järjestöjen ja kuntien yhteistyö.* <http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/jarjestojen-ja-kuntien-yhteistyö.html> (hämtad 16.3.2017)

SOSTE Finlands social och hälsa r.f. (hämtad 2017c) *Vapaaehtoistoiminta.* <http://www.soste.fi/elinvoimaiset-jarjestot/jarjestojen-vapaaehtoistoiminta.html> (hämtad 3.1.2017)

Föreningars hemsidor:

Amatörfotografklubben i Helsingfors r.f. (hämtad 22.3.2017) <http://www.afk.fi/aktuellt/>

Esbo hembygdsmuseum rf (hämtad 22.3.2017) <http://www.esbo.hembygd.fi/start/>

Esbo Marthaförening r.f. (hämtad 22.3.2017) <http://esbo.martha.fi/kretsar/>

Esbo navigatörer r.f. (hämtad 22.3.2017)

http://www.en.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2

Finlands förlagsförening (hämtad 4.5.2017) <http://www.forlaggare.fi/>

Gymnastikföreningen i Helsingfors (hämtad 22.3.2017) <http://www.gfh.fi/>

Haga Ungdomsförening r.f. (hämtad 22.3.2017) <http://www.huf.fi/>

Handelsgillet i Helsingfors r.f. (hämtad 22.3.2017) http://www.handelsgillet.fi/om_handelsgillet/

Helsingfors Fäktare (hämtad 4.5.2017) <http://helsinginmiekkailijat.com/svenska/>

Helsingfors Gymnastikklubb r.f. HGK (hämtad 22.3.2017) <http://www.hgk.fi/om-oss/om-klubben/>

Svensk förening i Åggelby r.f. (hämtad 4.5.2017) <http://www.aggelby.fi/start/>

Vanda Lantbruksmuseum (hämtad 22.3.2017)

<http://www.vantaanmaatalousmuseo.fi/svenska/index.html>

SYDKUSTEN
SYDKUSTENS LANDSKAPSFÖRBUND R.F.